

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ
КАФЕДРА ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ І ЕКОНОМІКИ ПІДПРИЄМСТВА

«До захисту допущено»
Завідувач кафедри д.е.н., професор
_____ Тетяна ШАБАТУРА
«___» _____ 2023 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти
Освітньої програми «Економіка»
За спеціальністю 051 «Економіка»

УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ В СВК «РОДИНА» БІЛГОРОД-ДНІСТРОВСЬКОГО РАЙОНУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Науковий керівник: к.е.н., доцент
_____ Ольга ПЕТРЕНКО

Рецензент:

Виконала здобувачка заочної форми навчання
Олена ДЕДУРА

*Засвідчую, що кваліфікаційна робота містить
результати власних досліджень. Використання
ідей і текстів інших авторів має посилання
на відповідне джерело.*

_____ Олена ДЕДУРА

ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки та управління

Кафедра Економічної теорії і економіки підприємства

Рівень вищої освіти другий
(магістерський)

Спеціальність 051 «Економіка»

Освітня програма «Економіка»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувачка кафедри

_____ Тетяна ШАБАТУРА

«_____» _____ 2023р.

**З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧКИ**

Демури Олени Володимирівни

**1. Тема роботи: «Управління грошовими потоками
в СВК «РОДИНА»**

Білгород-Дністровського району Одеської області»

науковий керівник роботи: _____ к.е.н., доцент Ольга ПЕТРЕНКО

затверджені наказом ректора Одеського державного аграрного університету
від «27» лютого 2023 року № 21-з

2. Строк подання здобувачем кваліфікаційної роботи 15 грудня 2023р.

3. Об'єкт дослідження: процес формування грошових потоків в СВК «РОДИНА» Білгород-Дністровського району Одеської області.

4. Предмет дослідження: є система управління грошовими потоками, яка дозволить оптимізувати ці потоки на підприємстві.

5. Перелік завдань, які потрібно розробити:

Теоретико-методологічний розділ: дослідити економічну сутність грошових потоків та їх значення на підприємстві в сучасних умовах; виокремлення факторів впливу на формування та використання грошових потоків на підприємстві; визначити методичні аспекти аналізу грошових потоків.

Дослідницько-аналітичний розділ: провести організаційно-економічну характеристику підприємства; зробити аналіз динаміки обсягів грошових потоків на підприємстві; дослідити економічну ефективність використання грошових потоків підприємства.

Проектно-рекомендаційний розділ: обґрунтування стратегії управління грошовими потоками; визначення шляхів оптимізації грошових потоків; означення напрямків підвищення ефективності управління грошовими потоками підприємства на перспективу.

6.Орієнтовний перелік графічного та табличного матеріалу:

До теоретико-методологічного розділу: схеми, таблиці, діаграми.

До дослідницько-аналітичного розділу: схеми, таблиці, діаграми.

До проектно-рекомендаційного розділу: схеми, таблиці, діаграми.

7. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи: Під час дослідження було використано річні звіти СВК «РОДИНА» Білгород-Дністровського району Одеської області за 2020-2022роки, тези конференцій, підручники, наукові публікації в фахових видання, закони та нормативно-правові акти, інтернет джерела.

8. Перелік публікацій за напрямом досліджень: наукові результати було висвітлено в трьох наукових працях загальним обсягом 0,20 друк. арк.

9. Дата видачі завдання: «06» лютого 2023р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів кваліфікаційної роботи	Примітка
1.	Визначення теми, об'єкта та предмета дослідження	Лютий 2023р.	
2.	Отримання завдання і складання змісту (плану) кваліфікаційної роботи	Березень 2023р.	
3.	Складання календарного плану – графіку з підготовки кваліфікаційної роботи	Березень 2023р.	
4.	Написання першого (теоретико-методологічного) розділу роботи	Квітень 2023р.	
5.	Вивчення матеріалів базового підприємства	Червень 2023р.	
6.	Написання другого (дослідницько-аналітичного) розділу роботи	Липень – серпень 2023р.	
7.	Написання третього (проектно-рекомендаційного) розділу роботи	Вересень 2023р.	
8.	Написання висновків, списку літератури	Жовтень 2023р.	
9.	Перевірка роботи науковим керівником	Листопад 2023р.	
10.	Доопрацювання роботи після зауважень наукового керівника	Листопад 2023р.	
11.	Підготовка до захисту: доповідь, ілюстративний матеріал	Грудень 2023р.	
12.	Подання кваліфікаційної роботи на кафедру	Грудень 2023р.	
13.	Перевірка роботи на оригінальність	Грудень 2023р.	
14.	Попередній захист на кафедрі	Грудень 2023р.	
15.	Рецензування кваліфікаційної роботи	Грудень 2023р.	
16.	Захист кваліфікаційної роботи	Грудень 2023р.	

Здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти: _____

Олена ДЕДУРА _____

Керівник: _____

Ольга ПЕТРЕНКО _____

РЕФЕРАТ

до кваліфікаційної роботи на тему:

УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ В СВК «РОДИНА» БІЛГОРОД-ДНІСТРОВСЬКОГО РАЙОНУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Демури Олени Володимирівни

Кваліфікаційна робота містить 86 сторінок, 18 таблиць, 20 рисунків, список використаних джерел з 81 найменувань, 3 додатки.

Предметом дослідження є система управління грошовими потоками, яка дозволить оптимізувати ці потоки на підприємстві.

Суб'єктом дослідження є СВК «РОДИНА» Білгород-Дністровського району Одеської області.

Період дослідження 2020-2022 роки.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження науково-теоретичні засад управління грошовими потоками підприємства та розробка рекомендацій щодо оптимізації грошових потоків СВК «Родина».

Завданнями роботи є дослідження економічної сутності грошових потоків та їх значення на підприємстві в сучасних умовах; виокремлення факторів впливу на формування та використання грошових потоків на підприємстві; визначення методичних аспектів аналізу грошових потоків; проведення організаційно-економічної характеристики підприємства та аналізу динаміки обсягів грошових потоків на підприємстві, дослідження економічної ефективності використання грошових потоків підприємства. На основі проведеного дослідження сформулювати стратегію управління грошовими потоками, визначити шляхи оптимізації грошових потоків та запропонувати напрямки підвищення ефективності управління грошовими потоками.

За результатами дослідження було розроблено шляхи оптимізації грошових потоків СВК «РОДИНА» Білгород-Дністровського району Одеської області.

Одержані результати можуть бути використані в практичній діяльності СВК «РОДИНА» Білгород-Дністровського району Одеської області та інших аграрних формувань.

Рік виконання дипломної роботи 2023 р. Рік захисту роботи 2023р.

Ключові слова: чистий грошовий потік, приток грошових коштів, відтік грошових коштів, грошовий потік від операційної діяльності, грошовий потік від інвестиційної діяльності, грошовий потік від фінансової діяльності, стратегія управління грошовими потоками, оптимізація грошових потоків, факторинг.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ПІДПРИЄМСТВА	9
1.1 Сучасні підходи управління грошовими потоками підприємства	9
1.2 Фактори впливу на формування грошових потоків підприємства та політика їх управління	13
1.3 Методичні підходи до оцінки ефективності використання грошових потоків підприємстві	19
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ СВК «РОДИНА» БІЛГОРОД-ДНІСТРОВСЬКОГО РАЙОНУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ	28
2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства	28
2.2 Аналіз факторів впливу на формування та управління грошовими потоками на підприємстві	40
2.3 Оцінка ефективності використання грошових потоків підприємства	48
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ В СВК «РОДИНА» БІЛГОРОД-ДНІСТРОВСЬКОГО РАЙОНУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ	56
3.1 Обґрунтування стратегії управління грошовими потоками	56
3.2 Шляхи оптимізації грошових потоків	61
3.3 Підвищення ефективності управління грошовими потоками підприємства на перспективу	66
ВИСНОВКИ	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	77
ДОДАТКИ	86

ВСТУП

Актуальність теми зумовлена тим, що у сучасному економічному суспільстві будь-яка організація не може функціонувати без використання коштів, які необхідні для забезпечення її господарської діяльності: оплатити сировину та працю працівників, купувати та вводити в експлуатацію основні засоби, виплачувати податки, обслуговувати свої кредитні зобов'язання, формувати дохід власників, виплачувати дивіденди. Чим більше на підприємстві коштів, тим більше шансів у нього на виживання на ринку та можливість подальшого розвитку.

Велика увага до управління грошовими потоками зумовлена необхідністю:

- ефективного управління оборотним капіталом (оцінки короткострокових потреб у готівці та управління запасами);
- планування часових параметрів капітальних витрат;
- управління капітальними потребами (фінансування за рахунок власних коштів чи кредитів банку);
- управління витратами та їх оптимізацією для більш раціонального розподілу ресурсів підприємства у процесі виробництва та управління економічним зростанням.

Так само управління грошовими потоками - важливий чинник прискорення обороту капіталу підприємства, це відбувається в результаті скорочення тривалості операційного циклу, а також більш раціонального використання власних коштів та зменшення потреби в їх позикових джерелах. Отже, ефективність роботи підприємства повною мірою залежить від цього, як організована система управління грошовими потоками для підприємства. Вона, як правило, створюється з метою виконати короткострокові та стратегічні плани підприємства, зберегти платоспроможність та фінансову стійкість, раціональніше використовувати його активи та джерела фінансування, а також мінімізувати витрати на фінансування господарської діяльності.

Концептуальні основи руху грошових потоків, їх виникнення та сутності широко розглянуті в економічній літературі. Дослідженню проблематики грошових потоків присвятили свої роботи вчені, серед яких Биховченко В.П., Бланк І.А., Бутинець Ф.Ф., Головка Т., Гут Л.В., Завидівська О. І., Івченко Л.В., Ігоніна К.А., Кошельок Г. В., Крилова О. В., Литвинчук Т. В., Лігоненко Л. О., Мордовцев О., Нагайчук В.В., Олійник. О., Осадча Г. Г., Панасюк О.В., Петренко О.П., Спільник І., Федішин М. П., Харченко В. А., Хрущ Н.А., Чудінович М. В., Шабатура Т.С., Швець Ю.О., Шпирко О. М., Шубіна С. В., Щепіна Т. Г., Ясишена В.В. Проте в умовах невизначеності та ризиків для підприємств аграрної галузі залишається актуальним питання оптимізації грошових потоків з метою стабілізації фінансового стану підприємства та покращення ефективності функціонування підприємства.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження науково-теоретичні засад управління грошовими потоками підприємства та розробка рекомендацій щодо оптимізації грошових потоків СВК «Родина».

Відповідно до зазначеної мети визначено наступні завдання:

- дослідження економічної сутності грошових потоків та їх значення на підприємстві в сучасних умовах;
- виокремлення факторів впливу на формування та використання грошових потоків на підприємстві;
- визначення методичних аспектів аналізу грошових потоків;
- проведення організаційно-економічної характеристики підприємства;
- аналіз динаміки обсягів грошових потоків на підприємстві;
- дослідження економічної ефективності використання грошових потоків підприємства;
- обґрунтування стратегії управління грошовими потоками;
- визначення шляхів оптимізації грошових потоків;
- означення напрямків підвищення ефективності управління грошовими потоками підприємства на перспективу.

Об'єктом дослідження виступають грошові потоки СВК «РОДИНА» Білгород-Дністровського району Одеської області.

Предметом дослідження є система управління грошовими потоками, яка дозволить оптимізувати ці потоки на підприємстві.

Методи дослідження. В роботі для розкриття теми використовувалися такі методи дослідження: аналіз, синтез, системний підхід, методи дедукції та індукції, горизонтального та вертикального аналізу (при оцінці стану грошових потоків на підприємстві), опрацювання та узагальнення спеціальної літератури, публікацій у періодичних виданнях, вивчення документації, отриманої від СВК «Родина», класифікація інформації, економічні розрахунки, структурний аналіз звітів організації та порівняння різних показників.

Елементи наукової новизни отриманих результатів полягають в дослідженні руху грошових потоків на підприємстві та пошук напрямків їх оптимізації в умовах невизначеності.

уточнено:

- визначення чистого грошового потоку;

дістали подальший розвиток:

- досліджено фактори, які впливають на формування грошових потоків підприємства;
- формування стратегії управління грошовими потоками на підприємстві;
- оптимізація грошових потоків підприємства з метою підвищення результативності діяльності підприємства.

Інформаційне забезпечення. Під час дослідження було використано річні звіти СВК «РОДИНА» Білгород-Дністровського району Одеської області за 2020-2022 роки, тези конференцій, підручники, наукові публікації в фахових виданнях, закони та нормативно-правові акти, інтернет джерела.

Практична значущість роботи полягає в проведених дослідженнях функціонування грошових потоків СВК «Родина», виявлення слабких місць в управлінні грошовими потоками підприємства, формуванні стратегії управління грошовими потоками на підприємстві та їх оптимізація в перспективі.

Апробація результатів роботи:

Петренко О.П., Демура О.В. Оптимізація грошових потоків підприємства в умовах воєнного стану. *Збірник тез доповідей за матеріалами Міжнародної міждисциплінарної науково-практичної конференції «Відкрита наука України: візійний дискурс в умовах воєнного стану»* (м. Ужгород, 27-29 вересня 2023 р.). Ужгородський національний університет. 2023. 108-110
URL: <https://drive.google.com/file/d/1UuSJBLxZUubqs-UcpiqSE-oT66d69HoJ/view>

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, 3 розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основний зміст роботи представлений на 86 сторінках комп'ютерного тексту. Дипломна робота містить 18 таблиці, 20 рисунків, 3 додатки. Бібліографічний список нараховує 81 літературних джерел, що викладені на 8 сторінках.

РОЗДІЛ 1

НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Сучасні підходи управління грошовими потоками підприємства

У сучасних умовах розвитку економіки України управління грошовими потоками суб'єктів господарювання – важлива складова фінансового планування [78, с.53].

В умовах ринкових відносин основним завданням підприємства є підвищення ефективності його функціонування за рахунок раціонального управління грошовими потоками, яке дозволить забезпечити фінансову рівновагу та ритмічність діяльності підприємства, прискорити оборот капіталу, знизити ризик неплатоспроможності та отримати прибуток.

Ігоніна К.А. вказує, що «З точки зору управління, грошові кошти – це мобільний актив, що швидко змінюється, тому планові показники навіть на невеликий період часу можуть зовсім не відповідати реальному стану справ» [26].

Грошовий потік є складною економічною категорією, таким чином вітчизняні та зарубіжні економісти трактують цю категорію по-різному. Аналіз сучасної вітчизняної та зарубіжної літератури дозволив виділити два основні підходи до визначення поняття грошових потоків. Одна група авторів визначає грошовий потік, виходячи з елементів грошового балансу, інша - зі змісту показника готівки, що залишається в організації до подальшого її розподілу.

Гроші обертаються на підприємстві. Такий процес виявляється безперервним у часі та у просторі. Виробнича та господарська діяльність багато в чому визначена безперервністю руху та наявністю грошей. У зв'язку з цим робота підприємств на етапі можлива лише за умови безперервного кругообігу коштів. Отже, кошти, опосередковуючи всі стадії відтворювального процесу (виробництво, розподіл, звернення, споживання), визначають початковий та заключний етапи кругообігу господарських коштів.

Кошти підприємства, будучи найважливішим компонентом оборотного капіталу окремого економічного суб'єкта, є кошти розрахунку за сировину і матеріали. Суми наявних суб'єктом коштів визначають ступінь його платоспроможності, що є однією з основних характеристик, що визначають ступінь фінансової стійкості підприємства.

Івченко Л.В. відмічає, що грошовий потік підприємства – це рух грошових коштів на розрахункових, валютних та інших рахунках і в касі підприємства в процесі його господарської діяльності, що в сукупності становить його грошовий обіг. З точки зору обліку – це налагоджений, послідовний процес надходження і вибуття грошових коштів в готівковій та безготівковій формі, що підлягає документальному оформленню (у прибуткових і видаткових касових ордерах, платіжних дорученнях, інших платіжних документів, Звіті про рух грошових коштів) і належному руху документів. [25,с.802]. Чудінович М.В. відмічає необхідність контролю грошових потоків підприємства в зв'язку з обмеженістю цього ресурсу та в основу такого контролю ставить саме оптимізацію грошових коштів [72,с.70].

На думку Кошельок Г. В., «...кінцевою метою оптимізації грошових потоків підприємства є максимізація чистого грошового потоку від операційної діяльності підприємства, що підвищує рівень його самофінансування й знижує залежність від зовнішніх джерел фінансування» [29,с.100].

З погляду Нагайчука В.В. [43,с.245] «Велику увагу до управління грошовими потоками обумовлено:

- необхідністю ефективного управління оборотним капіталом;
- оцінкою короткострокових потреб у наявних грошах та управління запасами;
- планування часових параметрів капітальних витрат;
- управління капітальними потребами;
- фінансування за рахунок власних коштів або кредитів банку;

- управління витратами та їхньою оптимізацією для більш раціонального розподілу ресурсів підприємства у процесі виробництва та управління економічним зростанням».

Таблиця 1.1

Підходи до визначення категорії «грошові потоки»

Автори	Підходи до визначення поняття «грошові потоки»
Бланк А.І. [12, с.802]	Грошовий потік - рух грошових коштів, обумовлений чинниками часу, ризику і ліквідності.
Івченко Л.В. [25, с.802]	<i>Грошові потоки</i> фактично виступають об'єктом чи, точніше, засобом для здійснення управління грошовими потоками. Лише тісна взаємодія грошових коштів і грошових потоків породжує ефективне функціонування як грошово-кредитної системи, так і налагодженого обліку загалом.
Биховченко В.П., Ксьонжик В.В. [10, с.604]	<i>Грошові потоки</i> – це одна з основних економічних характеристик функціонування підприємства.
Кошельок Г., Грінченко Р. [30, с.232]	<i>Грошові потоки</i> підприємства виступають важливою складовою частини оборотних активів, від ефективності використання яких залежить розмір прибутку, що отримує підприємство.
Нагайчук В.В. [43, с.245]	Поняття грошовий потік підприємства є агрегованим тобто таким що містить у собі різноманітні види цих потоків які обслуговують господарську діяльність, а саме грошовий потік від операційної фінансової та інвестиційної діяльності.
Колектив авторів [60, с. 84].	<i>Грошові потоки</i> – це економічний процес, який опосередковується сукупністю розподілених у часі надходжень та виплат грошових коштів і їхніх еквівалентів, генерованих підприємством у ході реалізації господарської діяльності.
Осадча О.О., Савіна Н.Б. [46,с. 219].	У вузькому значенні <i>грошовий потік</i> – це розподілена в часі послідовність виплат і надходжень, яка генерується активами, інвестиційними проектами в ході визначеної операції. У широкому розумінні <i>грошовий потік</i> – це важливий фінансовий важіль забезпечення прискорення оборотності капіталу підприємства у формі розподіленого в часі руху грошових коштів у процесі господарської діяльності за певний період часу, який зумовлений реалізацією проєктів чи функціонуванням активів.
Литвинчук Т. В. [36,с. 89].	<i>Грошовий потік</i> –характеризує рух капіталу, грошових фондів як готівкових, так і безготівкових, а також оборот окремих фінансових інструментів.
МСБО № 7 "Звіт про рух грошових коштів"	Трактує поняття грошовий потік як надходження і вибуття грошових коштів та їхніх еквівалентів. Грошові кошти складаються з готівки в касі і депозитів

Джерело: узагальнено та систематизовано автором

Грошовий потік означає фактичний рух фінансових коштів, що є безперервним у часі. Згідно з багатьма вченими-економістами та міжнародними стандартами фінансової звітності можна виділити безліч різних визначень грошових потоків, тому сформулюємо найбільш загальне та зручне.

На нашу думку, грошовий потік підприємства – це приплив і відтік коштів за певний проміжок часу. На малюнку 1.1 грошовий потік підприємства представлений численними видами цих потоків, що організовують господарську діяльність.

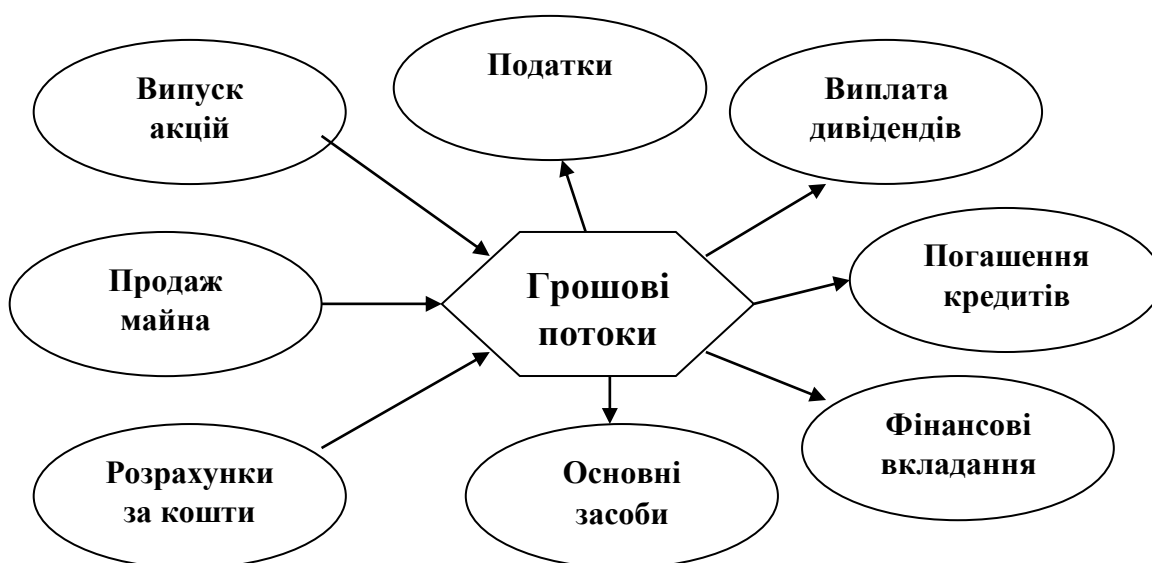

Рис. 1.1 Схема руху грошових потоків підприємства

Джерело: узагальнено автором

Після проведеного аналізу поняття грошових потоків виявили відсутність єдиного трактування цього терміна в теоретичних дослідженнях. Через це, на практиці автори, а також користувачі фінансових звітів мають на увазі різні категорії, які мають близький зв'язок із поняттям «грошовий потік» (гроші та активи, а також фінансові потоки). Через розбіжності у розумінні цього поняття виникають різні погляди, які стосуються проблеми управління зазначеною категорією.

1.2. Фактори впливу на формування грошових потоків підприємства та політика їх управління

На управління, формування та використання грошових потоків на підприємстві впливають різні групи факторів, які керівництво підприємства повинно враховувати при плануванні грошового потоку.

Чижишин О.І. відмічає, що «В умовах фінансової кризи особливу увагу варто приділяти питанням управління грошовими потоками підприємства. З одного боку, необхідно забезпечити максимум надходжень за певний період часу, а з іншого – якомога ефективніше використовувати грошові засоби, які має підприємство. Тому важливо визначити фактори, які впливають на формування грошових потоків підприємства» [71, с.167].

Відбувається вплив зовнішніх і внутрішніх факторів, залежно від яких змінюються методи та цілі управління грошовими потоками. Відзначимо еволюцію теми управління грошовими потоками підприємств, що полягає у формуванні нових підходів до системи управління грошовими потоками. Серед таких підходів виділимо зміни у визначенні необхідної величини грошових коштів, в оцінці збалансованості припливу та відтоку коштів, у прогнозуванні накладного грошового потоку та негативного грошового потоку, в оптимізації чистого грошового потоку тощо.

На думку Серединська В.М. та Загородна О.М. «Для того, щоб проблеми оперативного регулювання грошових потоків не виявилися фатальними для підприємства, керівництву необхідно приділяти значну увагу факторам формування грошових потоків. У цьому зв'язку важливим є виокремлення і систематизація факторів формування грошових потоків у системі оперативного управління ними на базі узагальнення існуючих концепцій [58, с.66]».

Аналіз грошових потоків у системі фінансового менеджменту підприємств повинні враховувати вплив зовнішніх і внутрішніх факторів на всі показники грошових потоків за видами діяльності. На малюнку 1.2

показано систему управління грошовими коштами, яка дозволить правильно застосовувати ресурси підприємства та уникати кризові ситуації.

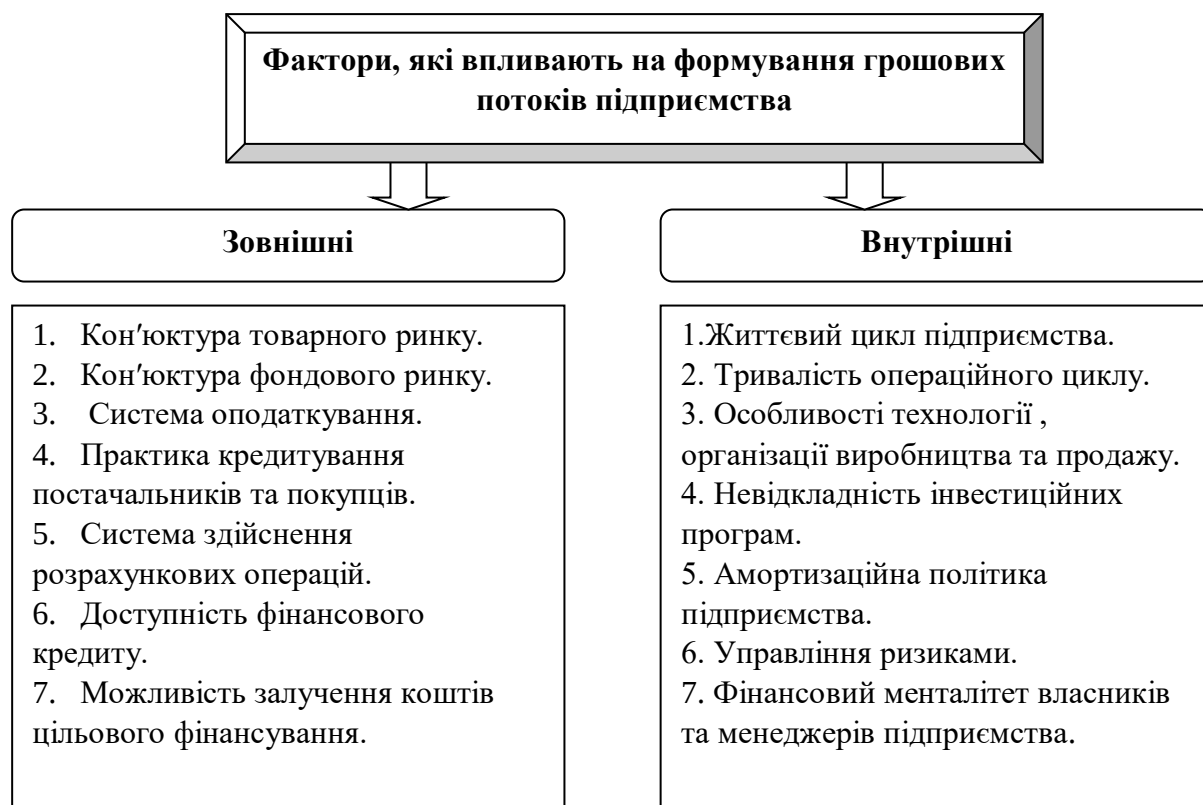

Рис. 1.2 Фактори, які впливають на формування грошових потоків підприємства

Джерело: узагальнено автором

При гострому дефіциті коштів формування та управління грошовими потоками з урахуванням впливу зовнішніх і внутрішніх факторів є найважливішим завданням для підприємства [31, с.51].

На думку Бідник Н.Б. «Потреба у використанні грошових коштів формується під впливом багатьох факторів, які не завжди є керованими з боку підприємства. Грошові потоки, пов'язані з використанням грошових коштів, за розмірами та ритмічністю, як правило, не співпадають з процесами формування грошових коштів, оскільки це обумовлюється впливом факторів різної сукупності. Розбалансування грошового обороту, неплатоспроможність підприємства має суттєве, навіть катастрофічне значення для підприємства, створює загрозу виникнення ситуації банкрутства. Саме тому необхідне детальне вивчення факторів, що обумовлюють формування позитивного і від'ємного

грошових потоків та їх аналіз при розробці політики управління та оптимізація грошових потоків підприємства» [11].

Розглянемо фактори впливу на позитивний та від’ємний грошовий потік підприємства (рис.1.3).

Рис. 1.3 Фактори впливу на позитивний та від’ємний грошовий потік підприємства.

Джерело: узагальнено та систематизовано автором

Досліджуючи фактори впливу на грошові потоки підприємства, Кошельок Г.В. [31, с. 50] об’єднав їх у групу фінансових факторів, які утворюють «фінансовий кругообіг» підприємства. Фактори, об’єднані у дану групу, досить численні й різноманітні. Їх вплив на грошові потоки підприємства проявляється у операційній, інвестиційній, фінансовій діяльності. Необхідність враховувати вплив цих факторів постійно вимагає формування об’ємної й оперативної інформаційної бази (рис. 1.4).

Шубіна С.В. та Авакян М. Ю. зазначають, що «Потреба в створенні ефективної системи управління грошовими потоками підприємства незаперечна, як і важливість усвідомлення необхідності розробки теоретичних аспектів її функціонування для апарату фінансового менеджменту підприємств» [78, с.53].

Рис. 1.4 Фінансові фактори, які впливають на грошові потоки підприємства

Джерело: систематизовано автором на основі [31].

Кузьмінська О.Е. вказує, що для ефективності фінансового управління чистого грошового потоку від операційної, фінансової та інвестиційної діяльності, важливо враховувати інформацію звіту про рух грошових коштів у процесі аналізу фінансової звітності [34, с.146].

В наслідок нерівномірності окремих видів грошових припливів та відтоків може тимчасово виникати дефіцит коштів на підприємстві, що негативно позначається на його платоспроможності. Саме тому необхідно постійно забезпечувати достатню ліквідність грошових потоків протягом усього

аналізованого періоду. Кожному підприємству доводиться стикатися з проблемою нестачі грошових коштів – коли є заборгованість перед кредиторами, і немає вільних грошових коштів. У таких ситуаціях деякі підприємства збільшують ціни, інші припиняють інвестиційну діяльність. На жаль, і те й інше загрожує несприятливим результатом для компанії, так як висока ціна загрожує втратити конкурентоспроможність, а відмова від інвестування уповільнює формування підприємства.

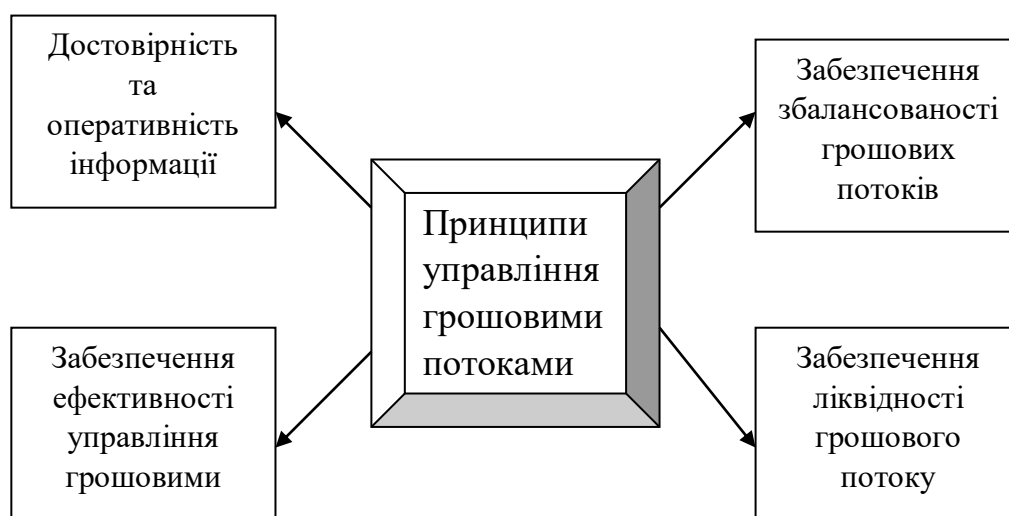

Рис. 1.5 Принципи управління грошовими потоками підприємства

Джерело: узагальнено автором

З цієї причини, щоб усунути ймовірність виникнення касових розривів та виключити несприятливі результати, необхідна якісно збудована та добре функціонуюча система.

Система управління грошовими потоками визначає пріоритети напрямів грошових потоків, характер формування та використання грошових ресурсів, що забезпечують економічний розвиток підприємства, а саме розвиток поточної, інвестиційної та фінансової діяльності.

Елементами системи управління грошовими потоками є:

1. Фінансові методи. Такі методи прямо впливають на організацію в цілому, на динаміку і структуру грошових потоків підприємства. До них відносяться:

- система розрахунків з дебіторами та кредиторами;
- взаємини із засновниками, контрагентами, державними органами;

- оподаткування;
- кредитування;
- страхування;
- інвестування;
- фінансування;
- фондоутворення;
- факторинг.

Рис. 1.6 Система управління грошовими потоками підприємства

Джерело: сформовано автором

2. Фінансові інструменти. До цієї групи включаються такі інструменти, як податки, кредити, інвестиції, гроші, ціни, дивіденди, інструменти фондового ринку, депозити та інші інструменти, склад яких визначається виходячи з особливостей організації фінансів підприємстві.

3. Нормативно-правове забезпечення. Цей елемент має на увазі систему державних законодавчо - нормативних актів, статуту господарюючого суб'єкта, внутрішніх наказів і розпоряджень, нормативів.

4. Інформаційне забезпечення. Важливою складовою успішного бізнесу є своєчасне отримання інформації та оперативне реагування на неї.

5. Програмне забезпечення. Важливо правильно підібрати прикладні бухгалтерські програми, оскільки вони дозволяють аналізувати облікову та аналітичну інформацію. Такий продукт має відповідати законодавству, задовольняти такі вимоги, як надійність, прозорість та достовірність інформації.

Існують чинники економічного середовища, на які обов'язково треба звернути увагу під час реалізації політики управління грошовими потоками. До них відносяться:

- ▶ Мінливість кон'юнктури товарного та фінансового ринків;
- ▶ Динаміка основних макроекономічних показників;
- ▶ Мінливість інвестиційної та податкової політики держави;
- ▶ Темпи технологічного прогресу.

Таким чином, управління грошовими потоками підприємства – це сукупність інструментів, методів і прийомів впливу керівництва організації на рух коштів задля досягнення поставленої мети.

1.3. Методичні підходи до оцінки ефективності використання грошових потоків підприємстві

Успішна діяльність організації визначається його здатністю своєчасно мобілізувати кошти та використовувати їх ефективно.

Кузьмінська О.Е. зазначає, що «Основна мета аналізу грошових потоків – це виявлення причин дефіциту чи надлишку вільних коштів і оцінка джерел їх надходження та напрямів використання. Водночас, аналіз грошових потоків доповнює методику оцінки платоспроможності й ліквідності та дає можливість спрогнозувати фінансовий стан підприємства. У результаті аналізу й управління грошовими потоками досягається збалансованість формування фінансових ресурсів, необхідних для господарської діяльності підприємства, та оптимізація інвестування капіталу в необоротні й оборотні активи» [34,с.146].

За баченням Шубіної С.В. та Авакян М. Ю. «Методологічний апарат управління грошовими коштами підприємства охоплює спектр принципів, методів, важелів та прийомів управління дебіторською і кредиторською заборгованістю, цінними паперами, матеріальними запасами, фінансовими ризиками. Однак на вітчизняних підприємствах методи управління не досягають необхідного рівня» [78, с.52].

На думку Чудіновича М.В. «Важливість і значення ефективного управління грошовими потоками на підприємстві велика, оскільки від його якості залежить як стійкість підприємства в конкретний період часу, так і здатність до подальшого розвитку, досягнення фінансового успіху із тривалою перспективою [72, с.70-73] .

Основною метою управління грошовими потоками є забезпечення фінансової рівноваги підприємства у процесі його розвитку шляхом балансування обсягів надходження та витрачання коштів та їх синхронізації у часі.

Як зазначає Федішин М.П. [63, с.135]: «Проведення аналізу дозволить оцінити стан формування грошових потоків, рівень достатності для досягнення цілей планування, з'ясувати типові проблеми, які виникають у процесі невмілої організації руху грошових потоків, та використати розрахунки для виявлення резервів оптимізації і підвищення ефективності тактичного планування грошових потоків підприємств».

Сьогодні можна застосовувати різні методи аналізу грошових потоків, які допомагають визначити основні показники, характеризуючи грошові потоки підприємства, виявити та ліквідувати фінансово-господарські недоліки.

Серед таких методів слід виділити:

- горизонтальний аналіз;
- вертикальний аналіз;
- просторовий аналіз;
- трендовий аналіз;
- аналіз відносних коефіцієнтів та показників;
- факторний аналіз.

Горизонтальний аналіз — це аналіз фінансової документації за кілька років,

дані якого подаються у вигляді індексів по відношенню до базисного року або зіставлення відсоткових змін за статтями. Виявлення базисних темпів зростання за кілька років дозволяє аналізувати як зміна окремих показників, а й прогнозувати їх значення.

Вертикальний аналіз — це аналіз звіту про фінансові результати та окремих розділів і статей балансу, він показує структуру коштів підприємства та їх джерел. Розрахунки зазвичай проводять у відсотках загальної суми коштів підприємства для сумісності даних, що дозволяє уникнути інфляційної кореляції фінансової документації.

Нагайчук В.В. зазначає, що в основі оптимізації грошових потоків підприємства повинна бути збалансованість обсягів додатного та від'ємного грошового потоку [43, с.245].

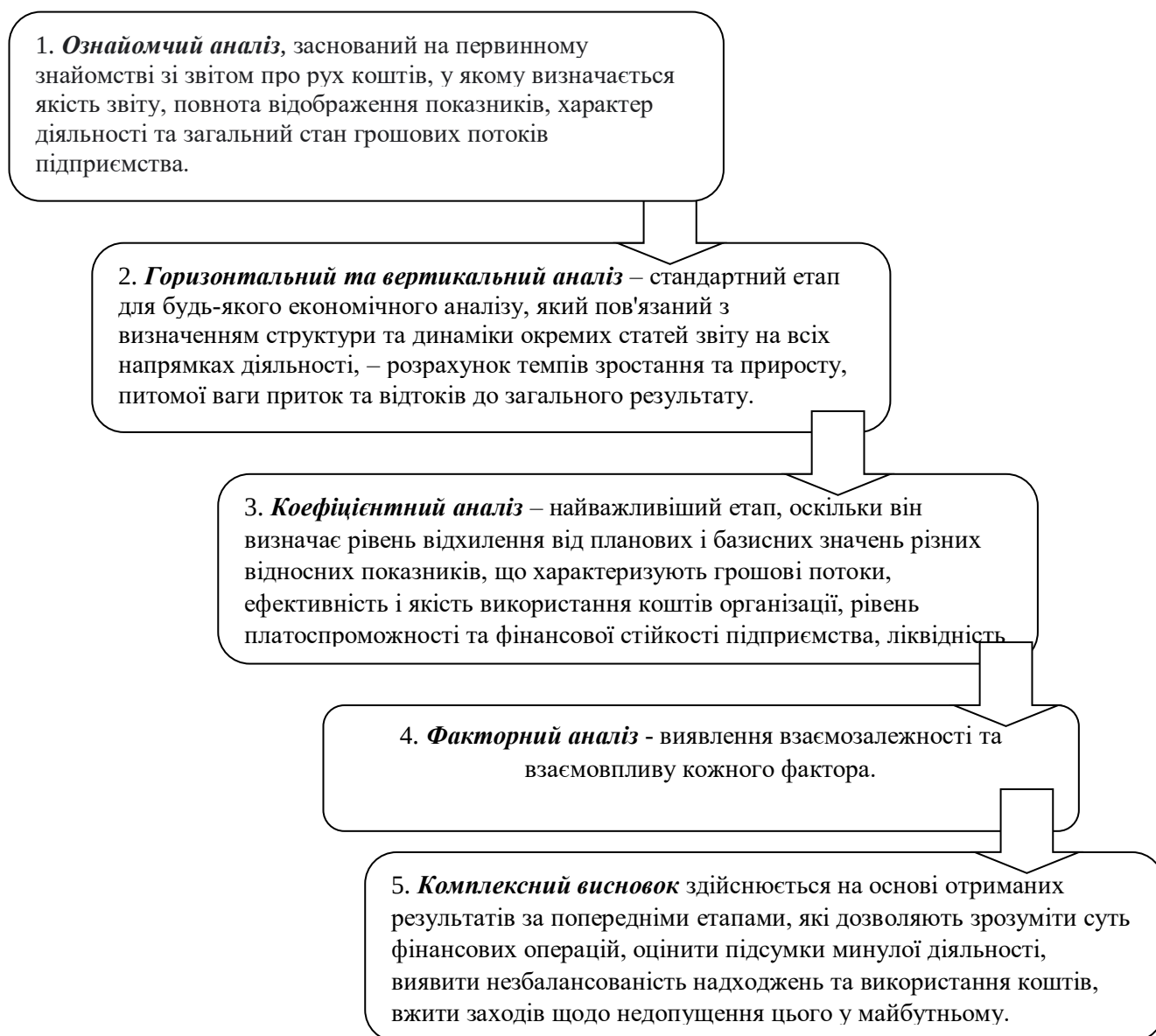

Рис. 1.7 Методи комплексного аналізу, які використовуються для оптимізації грошових потоків

Джерело: сформовано автором

Відсутність такої збалансованості призводить до утворення дефіцитного і надлишкового грошового потоку що однаково негативно впливає на діяльність підприємства. Таким чином оптимізація грошових потоків являється процесом вибору найкращих форм їх організації на підприємстві з урахуванням умов та особливостей здійснення його господарської діяльності [43, с.247].

Оптимізацію руху коштів для підприємства можна здійснити з допомогою комплексного аналізу, що з п'яти методів, представлених малюнку 1.7

Ці методи є основою для розробки програми оптимізації грошових потоків у наступних періодах, в т.ч. з метою оздоровлення організації.

Дяченко Л.П. пропонує використовувати для оцінки ефективності використання грошових потоків підприємства такі показники:

« 1. Коефіцієнт достатності чистого потоку грошових коштів підприємства (КДчгп), який розраховується за формулою

$$КДчгп = ЧГП / (ОБ + Див) \quad (1.1)$$

де ЧГП - чистий грошовий потік підприємства на плановий період;

ОБ - сума планових виплат основного боргу за коротко- та довгостроковими кредитами і позиками підприємства;

Див - сума дивідендів (відсотків), передбачених на плановий період.

2. Коефіцієнт ліквідності грошового потоку підприємства (КЛгп) в плановому періоді розраховується за формулою

$$КЛгп = \frac{ВГП_{поз} - \Delta ГК}{ВГП_{нег}} \quad (1.2)$$

де ВГП_{поз}, ВГП_{нег} - валовий грошовий потік відповідно позитивний і негативний;

$\Delta ГК$ - приріст (дельта) грошових коштів у плановому періоді, який розраховується як різниця між грошовими коштами на кінець і початок планового періоду

$$\Delta ГК = ГК_k - ГК_n \quad (1.3)$$

де ГК_к, ГК_п - грошові кошти відповідно на кінець і початок планового періоду.

3. Коефіцієнт ефективності грошового потоку (КЕгп) виражається відношенням чистого потоку грошових коштів (ЧГП) до негативного валового грошового потоку підприємства за певний період (ВГП_{нег}):

$$КЕгп = \frac{ЧГП}{ВГП_{нег}} \quad (1.4)$$

4. Коефіцієнт реінвестування (капіталізації) чистого потоку грошових коштів (КРчгп) характеризується тією часткою коштів, яка направляється на розвиток підприємства.

$$KРч_{zn} = \frac{ЧП-Див}{\Delta Inv} \quad (1.5)$$

де ΔInv - приріст суми реальних і довгострокових інвестицій у плановому періоді.

Розглянуті показники можуть доповнюватися показниками рентабельності грошових вкладень в активи підприємства» [21].

Зміна економічних умов непередбачувана, що змушує керівництво підприємства прагнути підготувати рішення для кожної ситуації, своєчасно передбачати дефіцит грошових потоків та мати правильні рішення для продовження діяльності та запобігання дефіциту. Управління дефіцитом коштів спирається на внутрішні резерви, а також на здатність підприємства залучати зовнішнє фінансування. На рис.1.8. представлені процеси управління грошовими потоками.

Рис. 1.8 Процеси управління грошовими потоками підприємства

Джерело: узагальнено автором

Можна виділити такі етапи управління грошовими потоками:

- забезпечення ефективного контролю грошових потоків підприємства»;
- аналіз грошових потоків підприємства у попередньому періоді;
- оптимізація грошових потоків підприємства;
- планування грошових потоків підприємства;
- забезпечення достовірною інформацією в звітах обліку грошових потоків.

Сучасна економіка настільки динамічна, що ефективне управління грошовими потоками стає неможливим без регулярної внутрішньої звітності компанії. Для того, щоб управління грошовими потоками здійснювалося найбільш

якісно та результативно, фінансовій службі слід дотримуватися наступних базових принципів:

- достовірність інформації;
- збалансованість. Оскільки кожне підприємство має безліч грошових потоків, і всі вони класифікуються з різних підстав, тоді як цілі та завдання компанії відрізняються однаковістю, необхідно оптимізувати грошові потоки таким чином, щоб вони були збалансовані за своїми обсягами, тимчасовими інтервалами та іншими характеристиками у процесі управління фірмою;
- ефективність. Надходження грошових потоків розосереджено у часі. Через таку нерівномірність нерідко у компанії утворюються тимчасово вільні ресурси. Гроші, які не використовуються у певний відрізок часу, можна зарахувати до невиробничих активів (оскільки вони не задіяні у виробничих цілях у конкретному періоді часу);
- ліквідність. Нерівномірне надходження коштів на підприємство нерідко викликає їхній дефіцит, формуючи негативну платоспроможність господарюючого суб'єкта. Саме тому так важливо домагатися високих показників ліквідності коштів упродовж усього фінансового циклу. Ліквідність досягається шляхом синхронізації позитивного та негативного грошових потоків в окремих часових інтервалах фінансового циклу.

На думку деяких вчених цільовою функцією та критерієм ефективності управління підприємством є саме максимізація чистого грошового потоку. Також вони зазначають, що збалансований розподіл грошових потоків – є конкурентною перевагою управління підприємством [17, с.245].

Осадча Г.Г. та Овсюк А.М. відмічають, що реалізація стратегії науково-обґрунтованого управління грошовими коштами є відправною точкою успішності функціонування виробничого підприємства [45, с.61].

На думку Шпирко О. М. та Семенової С. М. [76, с.185], «При формуванні стратегії управління грошовими потоками підприємства необхідно враховувати наступні особливості:

- низька рентабельність та збитковість, низька платоспроможність, нестача

обігових коштів;

- фондоємність та високий ступінь зносу, необхідність інвестицій та інновацій;

- сезонність;

- рівень конкуренції;

- тенденції національної і світової економіки;

- індивідуальні якості керівництва і готовність до стратегічних змін.

Враховуючи ці особливості автори запропонували свій методичний підхід щодо формування стратегії управління грошовими потоками підприємства [76,с.185], (рис. 1.9).

Отже, управління грошовими потоками проводиться з метою найкращого розподілу їх у часі з метою компенсації нерівномірності їх надходження на підприємство.

За підсумками дослідження проведеного в цьому розділі можна зробити такі висновки:

1. Кошти підприємства, будучи найважливішим компонентом оборотного капіталу окремого економічного суб'єкта, є кошти розрахунку за сировину і матеріали. Суми наявних суб'єктом коштів визначають ступінь його платоспроможності, що є однією з основних характеристик, що визначають ступінь фінансової стійкості підприємства.

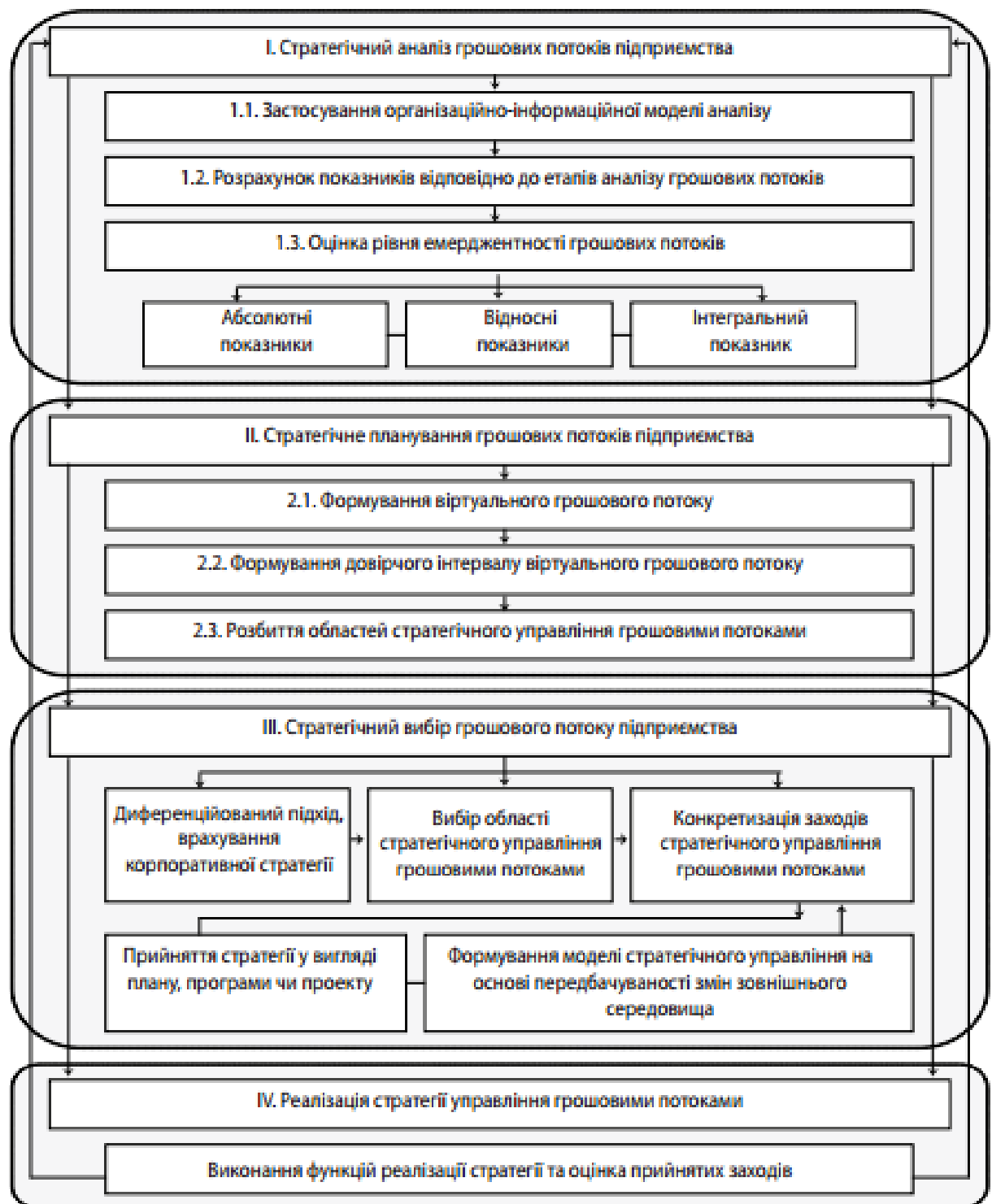

Рис.1.9. Методичний підхід до формування стратегії управління грошовими потоками підприємства[76,с.185]

2. Визначаючи кошти з економічної точки зору, можна відзначити, що вони є єдиним типом оборотних активів компанії, який має абсолютну ліквідність, що означає те, що гроші можуть миттєво і майже без втрат бути обмінені на будь-

який інший вид активу. З метою оцінки рівня ліквідності обсяги наявних коштів мають зіставлятися з обсягами зобов'язань економічного суб'єкта.

3. Для отримання можливості здійснювати придбання матеріалів, ресурсів, компанія повинна створити умови щодо забезпечення достатнього та оптимального припливу коштів за допомогою виручки від реалізації продукції, послуг у вигляді надходження по дивідендах на інвестований капітал тощо.

Діяльність підприємства сама виявляється у вигляді об'єктивної причини появи та руху грошей. Оптимізація грошових потоків підприємства є процес підбору таких форм їх організації, які враховують галузеву специфіку та індивідуальні особливості його бізнес-процесів.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ СВК «РОДИНА» БІЛГОРОД-ДНІСТРОВСЬКОГО РАЙОНУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства

Сільськогосподарський виробничий кооператив (СВК) "РОДИНА" розташований на південно-західній території Білгород-Дністровського району, у селі Плахтіївка. Віддаленість від обласного центру, СМТ Сарати, становить 12 кілометрів, а від міста Одеса - 125 кілометрів. Земельна ділянка СВК "Родина" розташована в типових умовах центральної частини південного Степу, характеризується середньорічною температурою повітря $+10,3^{\circ}\text{C}$ і безморозним періодом тривалістю 200-215 днів. Липень є найтеплішим місяцем з середньою місячною температурою повітря $+33,8^{\circ}\text{C}$. Важливими особливостями тут є коротка та м'яка зима з частими відлигами. Перші заморозки восени відзначаються 28 жовтня, останні весняні - 8 квітня. Весна зазвичай настає в березні, і польові роботи починаються з другої половини березня. Середньорічна кількість опадів складає 366 мм, з найбільшими кількостями опадів у червні-липні, що може впливати на продуктивність та ерозійні процеси. Весна та осінь є посушливими з місячною кількістю опадів 25-28 мм.

Отже, територія підприємства відноситься до посушливої сухостепової зони, де нестача вологи може впливати на врожайність. Окрема частина території є рівнинною і нерівною, з висотою від 40 до 70 метрів, і є підходящою для сільськогосподарських культур. Розташування, кліматичні умови та рельєф місцевості важливі для ефективного землеробства та тваринництва на цьому підприємстві.

Для детального аналізу стану та питань використання на підприємстві грошових потоків, для початку розглянемо економічні умови діяльності підприємства та його ресурсне забезпечення (табл.2.1).

Таблиця 2.1

Забезпеченість СВК «РОДИНА» виробничими ресурсами

Показники	2020р.	2021р.	2022р.	2022р. до 2020р., %
Площа сільськогосподарських угідь, га	8 655	8 775	8600	99,36
з них ріллі	8 655	8 775	8600	99,36
Необоротні активи	39751	48983	44 598	112,19
Нематеріальні активи, тис.грн.	4412	4262	4 262	96,60
Основні засоби, тис.грн.	34107	44602	40 149	117,71
Оборотні активи, тис.грн.	47106	118083	119 493	в 2,5р.
Власний капітал, тис.грн.	41897	104295	126 505	В 3р.
Авансований капітал, тис.грн.	86857	167066	164 091	188,92
Середньооблікова кількість працівників, осіб	137	180	170	124,09
Капіталозабезпеченість, тис.грн.	3,94	5,08	5,55	141,04
Капіталоозброєність праці, тис.грн.	248,95	247,78	236,17	94,87
Обсяг виробництва продукції, ц:				
-зернових та зернобобових	80237	267763	154 388	192,42
- ріпака	8749	52116	33 445,50	В 3,8р.
- насіння соняшника	12485	28091	24 005,70	192,28
- м'яса великої рогатої худоби	273	1042	0	X
- молока	4167	281	0	X

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності СВК «РОДИНА»

З даних таблиці 2.1 спостерігаємо достатню забезпеченість підприємства основними виробничими ресурсами. Так, підприємство має в своєму розпорядженні 7225 га земельних угідь станом на 2022 рік. В динаміці цей ресурс за 2020-2023роки скоротився на 16,52%. Всю земельну площу господарства складає рілля. Щодо забезпечення капіталом підприємства, слід відмітити збільшення матеріальних ресурсів на підприємстві. Так, величина необоротних активів збільшилася на 12,19%; величина основних засобів збільшилася на 17,71%; величина оборотних засобів збільшилася в 2,5 рази і в 2022році склали 119 493 тис грн.; величина власного капіталу збільшилася в 3рази. Таким чином,

авансований капітал підприємства збільшився за дослідний період на 88,92% і склав у 2022 році 164 091 тис грн. Про покращення забезпечення підприємства капіталом вказує збільшення значення показника капіталозабезпеченості на 41% за 2020-2022 роки.

Середньооблікова кількість працівників станом на 2022 рік становить 170 осіб, що на 24% більше, ніж у 2020 році, проте на 10 осіб менше, ніж у 2021 році. Забезпеченість персоналом підприємства характеризує показник капіталоозброєність, який, в зв'язку зі збільшенням працівників на підприємстві, зменшив своє значення у 2022 році порівняно з 2020 роком на 5,13%.

Щодо виробництва продукції за дослідний період, слід відмітити збільшення обсягу зернових та зернобобових (на 92,42%), ріпака (майже в 4 рази), насіння соняшника (92,28%). Щодо тваринницької галузі, нажалі слід відмітити скорочення виробництва продукції. Так, згідно з політикою підприємства, було вирішено відмовитися від виробництва молока у 2022 році. В зв'язку з цим, спостерігаємо повне призупинення виробництва і реалізації м'яса великої рогатої худоби та молока.

Ефективність використання наявних в СВК «РОДИНА» ресурсів, розглянемо в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Рівень використання виробничих ресурсів в СВК «РОДИНА»

Показники	2020р.	2021р.	2022р.	2022р. до 2020р., %
<i>Ефективність використання земельних угідь</i>				
Одержано з розрахунку на 100 га с.-г. угідь, тис.грн.				
- чистого доходу (виручки) від реалізації продукції	825,78	2021,08	2965,83	В 3,5р.
- валового прибутку	-372,08	874,14	572,94	Х
- прибутку від операційної діяльності	68,28	156,26	330,34	В 4,8р.
Вироблено с.-г. продукції в натурально-му виразі з розрахунку: на 100 га ріллі, ц:				
- зернові та зернобобові	927,05	3051,43	2136,86	В 2,3р.
- насіння соняшника	101,0861	593,91	332,26	В 3,2р.
- ріпаку	144,25	320,12	462,91	В 3,2р.
- приросту живої маси великої рогатої худоби	3,15	11,87	0	Х

Показники	2020р.	2021р.	2022р.	2022р. до 2020р., %
- молока	48,14	3,20	0	X
<i>Ефективність використання виробничого капіталу</i>				
<i>Основних засобів:</i> Капіталовіддача, грн.	2,09	3,96	5,34	В 2,5р.
Капіталомісткість, грн.	0,47	0,25	0,18	39,86
<i>Оборотних засобів:</i> Коефіцієнт оборотності	1,51	1,49	1,79	118,76
Коефіцієнт закріплення	0,65	0,66	0,56	85,79
Тривалість обороту, днів	237	241	200	84,71
<i>Виробничого капіталу в цілому</i> Норма прибутку, %	-50,12	38,35	13,91	X
Одержано чистого доходу на 1 грн. авансованого капіталу, грн.	0,82	1,05	1,31	159,25
<i>Ефективність використання праці персоналу (продуктивність праці)</i>				
Одержано з розрахунку на 1 середньорічного працівника, тис. грн. - чистого доходу	521,69	981,86	1260,47	В 2,4р.
- валового прибутку	-235,06	426,14	243,49	X
- прибутку від операційної діяльності	43,13	76,17	140,39	В 3,2р.
- чистого прибутку	-297,13	346,65	130,64	X

Джерело: розраховано автором на основі даних річних фінансових звітів СВК «Родина»

Аналізуючи показники ефективності, слід зазначити, що стосовно ефективності використання земельних угідь, то всі показники збільшилися в декілька разів. Так, щодо використання земельних ресурсів, слід відмітити збільшення чистого доходу в розрахунку на 100 га в 3,5 разів; валовий прибуток в розрахунку на 100 га збільшився зі збитку в 372,08 тис грн. у 2020 році на прибуток 572,94 тис грн. у 2022 році; прибуток від операційної діяльності збільшився в 4,8рази. Щодо натуральних показників, слід відмітити також зростання показників ефективності в декілька разів. Так, виробництво зернових на 100га збільшилося в 2,3 рази; виробництво насіння соняшника – в 3,2 рази; виробництво ріпаку – в 3,2 рази. Щодо продукції тваринництва, слід відзначити рішення керівництва підприємства відмовитися від виробництва м'яса великої рогатої худоби та молока в 2022 році. Залишили виробництво свинини, вівців, вовни овець та яєць птиці.

Щодо ефективності використання виробничого капіталу, слід відмітити збільшення показника капіталовіддачі. Це означає, що на кожну гривню основного капіталу в 2022 році підприємство отримує 5,34 грн. прибутку, що в 2,5 рази більше ніж у 2020 році. Стосовно ефективності використання оборотного капіталу, слід відмітити також підвищення коефіцієнта оборотності оборотного капіталу на 18,76%. Підвищення ефективності використання оборотного капіталу призвело до зменшення тривалості обороту оборотного капіталу на 37 днів або 15,29%. В цілому по підприємству відбулося збільшення розміру одержаного чистого доходу в розрахунку на 1 грн. вкладеного капіталу на 0,49 в.п. або 59,25%.

Ефективність використання праці персоналу на підприємстві характеризують такі показники продуктивності праці, як: одержано з розрахунку на 1 середньорічного працівника чистого доходу (за дослідний період показник збільшився в 2,4р.); одержано з розрахунку на 1 середньорічного працівника валового прибутку (зі збитку в 2020 році в розмірі 235,06 тис грн. показник збільшився до прибутку в 243,49 тис грн. у 2022 році); одержано з розрахунку на 1 середньорічного працівника прибутку від операційної діяльності (показник збільшився за дослідний період в 3,2 рази) та одержано з розрахунку на 1 середньорічного працівника чистого прибутку (зі збитку 297,13 тис грн. в прибуток 130,64 тис грн.).

Формування чистого доходу від реалізації продукції наведено в таблиці 2.3.

Як видно з розрахунків, господарство має рослинницький напрямок виробництва. Так в середньому за 2020-2023 роки 97,6% чистого доходу від реалізації продукції складає саме дохід від реалізації продукції рослинництва і лише 1,44% чистий дохід від реалізації продукції тваринництва.

Серед чистого доходу від реалізації продукції рослинництва, найбільшу дольову вагу складає дохід від реалізації озимої пшениці - 31,33%, ріпак – 21,51%, насіння соняшника – 20,66%, кукурудзи – 12,21%, проса – 10,72%.

Серед чистого доходу від реалізації продукції тваринництва слід відмітити, що у 2022 році підприємство перестало утримувати галузь скотарства через низьку рентабельність, тому реалізації м'яса великої рогатої худоби та молока не

було. Проте підприємство спрямувало свою діяльність з 2021 року на виробництво свинини та вирощування овець.

Таблиця 2.3

Чистий дохід від реалізації продукції в СВК «РОДИНА»

Види продукції	2020р.		2021р.		2022р.		В середньому за 2020-2022р.	
	тис.гр н.	%	тис.гр н.	%	тис.грн.	%	тис.гр н.	%
Всього по рослинництву	66691	94,70	16911 8	97,52	209525	98,66	14844 5	97,61
Зернові та зернобобові всього	47091	66,87	10227 3	58,97	87 623	41,26	78995, 67	51,94
В т.ч.: оз. пшениця	27130	38,52	54753	31,57	61 055	28,74	47646	31,33
кукурудза	73	0,11	868	0,50	896	0,42	18574	12,21
Ячмінь	18809	26,71	46651	26,94	23 414	11,02	14364	9,45
Просо	0	0	0	0	2 258	1,06	16303	10,72
культури зернобобові сушені	400	0,57	0	0	0,9	0,0004	134	0,08
Ріпак	7794	11,06	51461	29,72	90359	42,54	32717	21,51
насіння соняшника	11706	16,62	15384	8,88	31095	14,64	31421	20,66
Інша продукція рослинництва	678	0,96	0	0	0	0	5354	3,52
Всього по тваринництву:	3730	5,30	4287	2,47	2845	1,34	2192	1,44
в т.ч.: м'ясо великої рогатої худоби	691	0,98	2520	1,45	0	0	1659	1,09
Молоко	3021	4,28	202	0,11	0	0	1847	1,21
Свинини	0	0	1394	0,80	2831	1,33	1011	0,66
інша продукція тваринництва	18	0,02	171	0,9	6	0,002	473	0,31
Разом по господарству	70421	100	17340 5	100	212370	100	15206 5	100

Джерело: розраховано автором на основі даних річних фінансових звітів
СВК «Родина»

Які СВК «РОДИНА» отримала результати діяльності за дослідний період розглянемо в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

**Фінансові результати, показники прибутку і рентабельності
в СВК «РОДИНА», тис. грн.**

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022 р. до 2020 р., (+,-)
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції	71 472	176736	214 281	142 809
Собівартість реалізованої продукції	103 676	100 030	172 887	69 211
Валовий прибуток(+), збиток (-)	-32204	76706	41 394	73 598
Інші операційні доходи	1527	529	229	-1 298
Операційні витрати (адміністративні, витрати на збут та інші операційні витрати)	5910	13 712	17756	11 846
Фінансові результати від операційної діяльності: прибуток(+), збиток (-)	-36587	63523	23867	60 454
Фінансові доходи	25	42	38	13
Фінансові та інші витрати	4146	1346	1695	-2 451
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток збиток	-40 708	62398	22210	62 918
Чистий фінансовий результат: прибуток(+), збиток (-)	-40708	62398	22210	62 918

*Джерело: розраховано автором на основі даних річних фінансових звітів
СВК «Родина»*

Аналізуючи фінансові показники діяльності підприємства, слід відмітити збільшення чистого доходу від реалізації продукції на 142809 тис грн. (в три рази), слід зазначити, що і собівартість продукції, яка виробляється на підприємстві також збільшилася, а саме на 69211 тис грн. (66,7%). Таким чином відбулося збільшення валового прибутку у 2022 році до розміру 41394 тис грн. порівняно зі збитком в 2020 році в розмірі 32204 тис грн.

Основні показники рентабельності діяльності підприємства наведено на рисунку 2.1.

Виходячи з графіків рентабельності діяльності підприємства, можна відмітити від'ємні їх значення по всім показникам у 2020 році. Найвищих своїх значень всі показники рентабельності набули в 2021 році, який характеризувався найсприятливішими погодними умовами для вирощування сільськогосподарських

культур. В результаті чого підприємство отримало високі врожаї та мало високі доходи від реалізації вирощеної продукції.

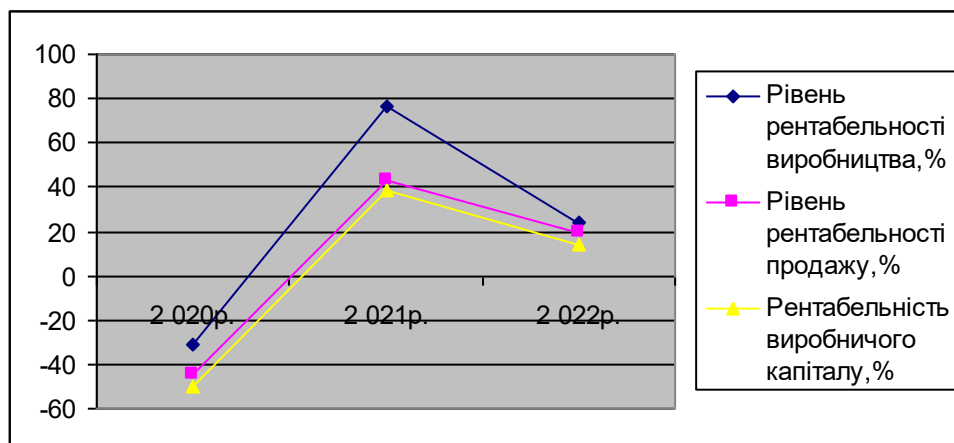

Рис. 2.1. Основні показники рентабельності діяльності СВК «РОДИНА»

Джерело: побудовано автором

Так рівень рентабельності виробництва у 2021 році складав 76,68%, рівень рентабельності продажу складав 43,4%, а рівень рентабельності виробничого капіталу склав 38,5%. Події 2022 року внесли свої корективи в діяльність підприємства, ускладнили умови вирощування та реалізації вирощеної продукції. Це призвело до погіршення показників рентабельності діяльності підприємства, що можна спостерігати на рис.2.1.

Аналіз структури капіталу складається з аналізу активів, пасивів, запасів, ліквідності, розрахунку фінансової стійкості підприємства, проведені за період 2020 - 2022 роки. Основними джерелами інформації для аналізу є бухгалтерський баланс (форма №1), звіт про фінансові результати (форма №2), які наведені в додатку А,Б. Для аналізу структури та динаміки активів проведено розрахунки, результати яких наведені в таблицях 2.5, 2.6.

Аналізуючи показники активу балансу, слід відмітити, що актив формують необоротні активи та оборотні активи підприємства. В цілому вартість активів балансу підприємства збільшилася на 88,9% на протязі 2020-2022 років. Необоротні активи збільшилися за дослідні роки на 12,9%, оборотні активи збільшилися на в 2,5 рази.

Таблиця 2.5

Аналіз актива балансу СВК «РОДИНА», тис. грн.

Статті активу балансу	2020р.	2021р.	2022р.	2022р. до 2020р., %
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи	4412	4262	4262	96,60
Основні засоби	34107	44602	40 149	117,71
Довгострокові біологічні активи	1232	119	187	15,17
Усього за розділом I	39751	48983	44 598	112,19
II. Оборотні активи				
Запаси	40360	94799	98 136	В 2,4р.
Виробничі запаси	14676	60486	22 127	150,77
Незавершене виробництво	25452	33962	28 205	110,81
Готова продукція	232	351	47 804	В 206р.
Поточні біологічні активи	963	1250	1 505	156,28
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	5549	16973	14 219	256,24
з бюджетом	10	780	38	В 3,80
Гроші та їх еквіваленти	224	4281	5 595	В 2497р.
Готівка	23	11	6	26,08
Рахунки в банках	201	4270	5 589	2780,59
Усього за розділом II	47106	118083	119 493	В 2,5 р.
Баланс	86857	167066	164 091	188,92

Джерело: розраховано автором на основі даних річних фінансових звітів СВК «Родина»

Необоротні активи представлені нематеріальними активами, які за три роки скоротилися на 3,4%. Основні засоби підприємства складають 90% необоротних активів, які в динаміці збільшилися на 17%. Довгострокові біологічні активи в структурі необоротних активів складають лише 0,4%, а в динаміці цей актив скоротився на 84,83%.

Структуру оборотних активів підприємства в 2022році представлено на рис. 2.2.

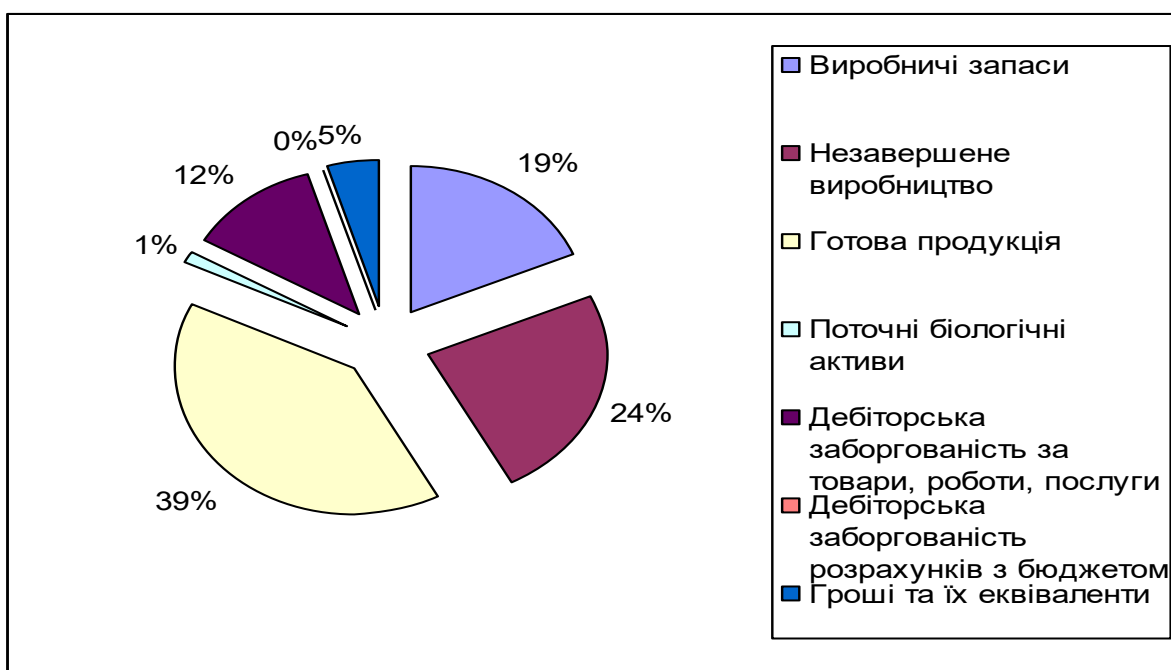

Рис. 2.2. Структура оборотного капіталу в СВК «РОДИНА» в 2022 році

Джерело: побудовано автором

Як бачимо з рисунку, оборотний капітал підприємства представлений на 39% готовою продукцією, на 24% незавершеним виробництвом, на 19% виробничими запасами, 12% дебіторською заборгованістю, 5% грошами та їх еквівалентами та 1 % поточними біологічними активами.

Джерела формування пасиву балансу розглянемо в таблиці 2.6

Таблиця 2.6

Аналіз пасиву балансу СВК «РОДИНА», тис. грн.

Статті активу балансу	2020р.	2021р.	2022р.	2022р. до 2020р., %
I. Власний капітал				
Зареєстрований (пайовий) капітал	3341	3341	3 341	100
Додатковий капітал	28344	66 978	73 195	В 2,5р.
Резервний капітал	6172	18 570	28 570	В 4,6р.
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	4040	15 406	21 399	В 5,3р.
Усього за розділом I	41897	104 295	126 505	В 3,0р.
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення				
Довгострокові кредити банків	4240	2 544	0	X
Усього за розділом II	4240	2 544	0	X
III. Поточні зобов'язання і забезпечення				
Короткострокові кредити банків	23784	11 663	10 000	42,04

Поточна кредиторська заборгованість за:				
товари, роботи, послуги	13999	5 439	11 154	79,67
розрахунками з бюджетом	1450	3 113	3 108	В 2р.
розрахунками зі страхування	150	220	832	В 5,5
розрахунками з оплати праці	691	870	3 181	В 4,6р.
розрахунками за авансами	0	34801	3 240	Х
Інші поточні зобов'язання	646	4 121	6 071	В 9,3р.
Усього за розділом III	40720	60 227	37 586	92,30
Баланс	86857	167 066	164 091	188,92

Джерело: розраховано автором на основі даних річних фінансових звітів СВК «Родина»

Щодо пасиву балансу, слід відмітити, що він формується за рахунок власного капіталу, довгострокових зобов'язань і забезпечень та поточних зобов'язань і забезпечень. Щодо власного капіталу, слід відмітити його збільшення в три рази за дослідний період. Збільшення відбулося за рахунок додаткового капіталу (в 2,5р.), резервного капіталу (в 4,6р.) та нерозподіленого капіталу (в 5,3р.). Структура власного капіталу 2022року представлена на рисунку 2.3.

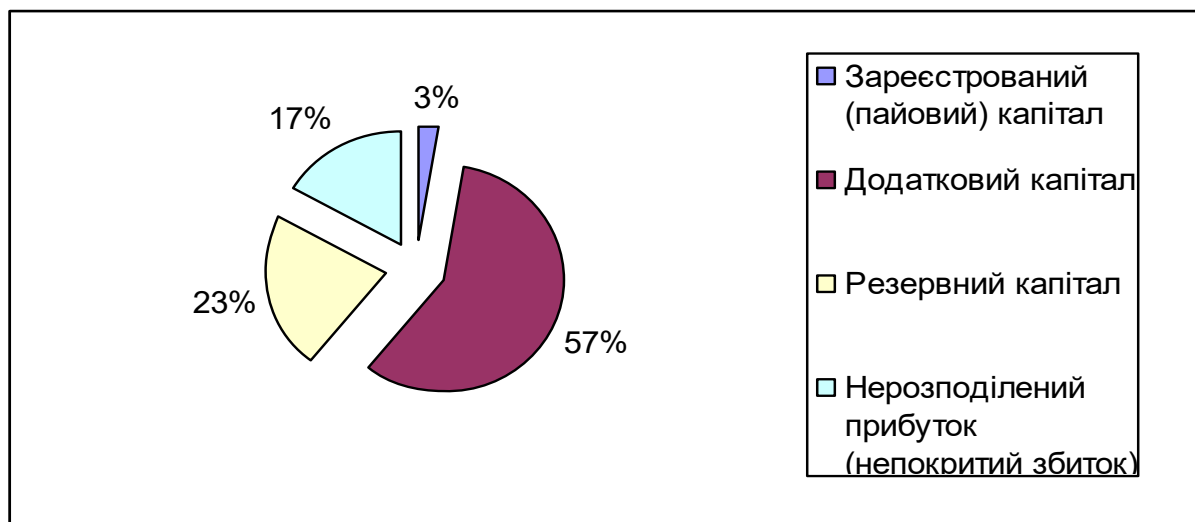

Рис. 2.3. Структура власного капіталу в СВК «РОДИНА» в 2022 році

Джерело: побудовано автором

Станом на 2022рік в структурі власного капіталу найбільшу питому вагу займає додатковий капітал (57,8%), резервний капітал складає 23%, нерозподілений прибуток складає 17% та зареєстрований капітал - 3%.

Щодо довгострокових зобов'язань і забезпечень, які представлені довгостроковими кредитами банку, слід відмітити їх скорочення з 2020 року з 4240 тис грн. до їх відсутності в 2022 році.

Поточні зобов'язання і забезпечення за дослідний період зменшили своє значення на 7,7%. Зменшення відбулося за рахунок зменшення короткострокових кредитів на 58%, які взяло підприємство; а також за рахунок зменшення кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги у 2022 році на 20,33%. Структура поточних зобов'язань за 2022 рік представлена на рисунку 2.4.

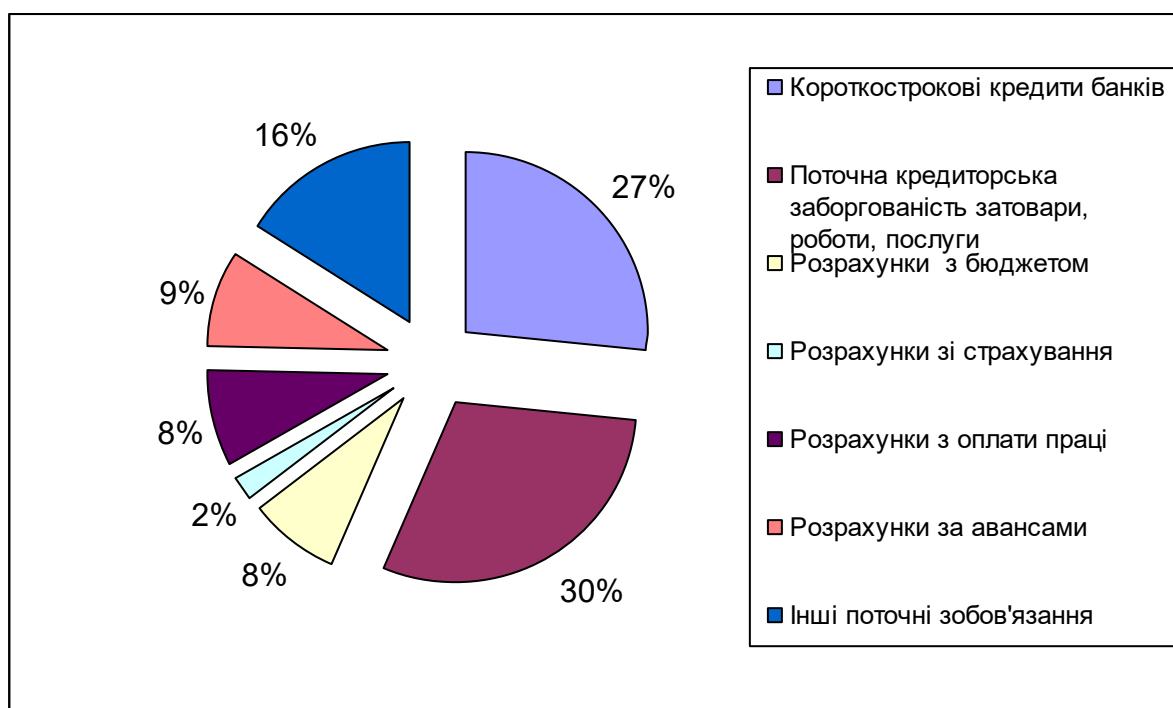

Рис. 2.4. Структура поточних зобов'язань і забезпечення в СВК «РОДИНА» в 2022 році

Джерело: побудовано автором

Як видно з рисунку 2.4, найбільшу питому вагу поточних зобов'язань складають поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги (30%) та короткострокові кредити банків (27%). Також кредиторська заборгованість на 16% складається з інших поточних зобов'язань, 9% розрахунків за авансами, по 8% розрахунків з оплати праці та розрахунків з бюджетом та 2% розрахунків зі страхування.

2.2 Аналіз факторів впливу на формування та управління грошовими потоками на підприємстві

Основна мета аналізу грошових потоків СВК “РОДИНА” полягає у виявленні рівня достатності коштів, необхідних для нормального функціонування підприємства, визначення ефективності та інтенсивності їх використання у процесі операційної, інвестиційної та фінансової діяльності, а також вивченні факторів та спрогнозувати збалансованість припливу та відтоку коштів для забезпечення поточної та перспективної платоспроможності підприємства. Для підприємства використовується аналіз прямим методом. Для цього використовуючи дані форми Ф3 «Звіт про рух грошових коштів», розрахуємо валовий та чистий грошовий потік СВК “РОДИНА” та проведемо горизонтальний аналіз грошових потоків.

При проведенні аналізу руху коштів, насамперед ми повинні розглянути структуру надходження та витрачання коштів для оцінки складу коштів на досліджуваному підприємстві.

Таблиця 2.7

Склад і структура грошових активів СВК “РОДИНА”

Види активів	Роки						2022 р. до 2020р.	
	2020		2021		2022			
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис.грн.	%
Грошові кошти та їх еквіваленти – всього:	224	100	4281	100	5 595	100	5 371	В 24,9р.
у тому числі: - готівка	23	10,3	11	0,25	6	0,11	-17	26,1
- рахунки в банках	201	89,7	4270	99,75	5 589	99,89	5 388	В 27,8р.
Частка грошових коштів у вартості оборотних активів,%	X	0,47	X	3,62	X	4,68	X	4,21*
Частка грошових коштів у вартості активів,%	X	0,25	X	2,56	X	3,40	X	3,15*
Частка грошових коштів у вартості поточних зобов'язань,%	X	0,55	X	7,10	X	14,88	X	14,33*

* абсолютне відхилення

Джерело: розраховано автором на основі даних річних фінансових звітів

В першу чергу на підставі горизонтального та вертикального методів аналізу визначимо обсяг, склад і структуру грошових активів у СВК «РОДИНА» за 2020-2022рр.(таблиця 2.7)

Як свідчать дані таблиці 2.7, зазначено, що загальна сума грошових коштів та їх еквівалентів протягом періоду дослідження складають невелике значення. Так, найбільша сума грошових коштів та їх частка у складі оборотних активів, у валюті балансу, у співвідношенні із поточними зобов'язаннями відповідає рівню 2022року, що відображає достатній стан платоспроможності підприємства у цьому році. Проте 2020 рік характеризується недостатньою забезпеченістю грошовими коштами, частка яких в оборотних активах складала лише 0,47%, в поточних зобов'язаннях – 0,55%.

Величина припливу коштів істотно відрізняється від суми отриманого прибутку. Причинами можуть бути:

1. Прибуток (збиток), що відображаються у формі №2, формується відповідно до принципів бухгалтерського обліку, згідно з якими витрати та доходи визнаються у тому обліковому періоді, в якому вони були нараховані (незалежно від реального руху коштів):

- наявність витрат майбутніх періодів;
- наявність відстрочених платежів, тобто нарахованих, які збільшують собівартість продукції, а реально відтоку коштів немає;
- витрати поточні та капітальні. Поточні витрати на пряму відносяться на собівартість, а капітальні відшкодовуються протягом тривалого часу (амортизація), але вони супроводжуються значним відпливом коштів.

2. Джерелом збільшення коштів може бути як прибуток, а й позикові кошти.

3. Придбання активів довгострокового характеру не відбивається на прибутку, а їх реалізація змінює фінансовий результат.

4. На величину фінансового результату впливають витрати, які не супроводжуються рухом коштів (амортизація).

5. Зміни у складі власного оборотного капіталу. Збільшення залишків поточних активів призводить до додаткового відтоку коштів, а скорочення – до їхнього припливу. Діяльність організації, що накопичує запаси ТМЦ, неминує супроводжується відпливом коштів, однак доти, доки запаси не будуть відпущені у виробництво (реалізовані), величина фінансового результату не зміниться.

6. Наявність кредиторської заборгованості дозволяє організації використовувати запаси, які ще не оплачені.

На підставі визначеного обсягу грошових активів необхідно провести горизонтальний аналіз грошових потоків, а саме вивчити динаміку обсягу формування додатного (позитивного), від’ємного і чистого грошового потоку підприємства в розрізі окремих джерел, розрахувати темпи їхнього зростання і приросту, визначити тенденції зміни їхнього обсягу.

Нами проведено формування чистого грошового потоку у СВК «РОДИНА» прямим методом. Одна із переваг прямого методу полягає в тому, що він показує загальні суми надходжень та платежів і зосереджує увагу на тих статтях, що генерують найбільший приплив і відплив коштів (таблиця 2.8)

Таблиця 2.8

**Формування чистого грошового потоку
в СВК «РОДИНА», тис.грн.**

Показники	2020 р.	2021 р.	2022р.	Відхилення 2022р. до 2020р.	
				Тис грн.	%
Рух коштів від операційної діяльності					
Надходження - всього:	79 269	242 574	200072	120 803	В 2,5р.
В тому числі від:	68 676	238 236	199 612		
- реалізації продукції				130 936	В 2,9р.
- надходження від отримання субсидій, дотацій	1 617	235	0	-1 617	X
- надходження від операційної оренди	26	0	0	-26	X
- інші надходження	8 950	4103	460	-8 490	5,13
Витрачання на оплату:					
- товарів (робіт, послуг)	37 607	164 273	130 103	92 496	В 3,4р.
- праці	10 572	16 526	20 410	9 838	193,0
- відрахувань на соціальні заходи	2 515	4 433	5 440	2 925	В 2р.
- зобов'язань з інших податків і зборів	6 113	13 139	14 014	7 901	В 2 р.
- витрачання на оплату зобов'язань з податку на додану вартість	3 158	3 458	0	-3 158	X
- витрачання на оплату зобов'язань з інших податків і зборів	103	0	0	-103	X

- витрачання на оплату зобов'язань за страховими контрактами	72	206	94	22	130,5
- інші витрачання	9 571	14 636	22707	13 136	В 2,4р.
<i>Чистий рух коштів від операційної діяльності</i>	11 202	29 126	7 214	-3 988	64,4
Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності					
Надходження від деривативів	0	0	3010	3 010	X
Інші платежі	97	3500	10	-87	10,3
<i>Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності</i>	-97	-3500	-3020	-2 923	X
Рух коштів у результаті фінансової діяльності					
Отримання позик	17 875	4 024	17 416	-459	97,4
Інші надходження	26	0	0	-26	X
Погашення позик	18 090	20 653	19 307	1 217	106,7
Сплату дивідендів	6 998	609	544	-6 454	7,7
Витрачання на сплату відсотків	4 146	1 097	445	-3 701	10,7
<i>Чистий рух коштів від фінансової діяльності</i>	-11 333	-18 335	-2 880	8 453	X
Чистий рух грошових коштів за звітний період	-228	7 291	1 314	1542	X

Джерело: розраховано автором на основі даних річних фінансових звітів СВК «Родина»

Як свідчать дані таблиці 2.8 формування чистого грошового потоку в СВК «РОДИНА» за період 2020-2022 років від здійснення господарської діяльності має наступні особливості:

- впродовж 2020-2022 років чистий грошовий потік з від'ємного у 2020 році в розмірі 228 тис грн. змінився на позитивний у 2021 та 2022 роках, причому найбільшого свого значення він набув у 2021 році в розмірі 7291 тис грн.. Це пов'язано з високим врожаєм цього року та сприятливими умовами реалізації продукції. На результат чистого грошового потоку 2022 року вплинули воєнні дії та як наслідок вплив проблем з логістикою;

- у формуванні чистого грошового потоку відбувся рух коштів від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності, причому від операційної діяльності грошовий потік є позитивним на протязі дослідного періоду, проте від'ємним є грошовий потік від інвестиційної діяльності та фінансової діяльності. Стосовно фінансової діяльності слід відмітити значне витрачання коштів підприємства на погашення позик та відсотків за такими позиками.

Логіка аналізу руху грошових потоків полягає в тому, щоб визначити залишок грошових коштів на початок і кінець періоду за видами діяльності, що

дасть можливість зробити висновки про здатність підприємства нарощувати кошти в результаті своєї діяльності (таблиця 2.9)

Таблиця 2.9

Аналіз руху грошових коштів у СВК «РОДИНА», тис.грн.

Показники	Роки			Відхилення (+,-) 2022р. до	
	2020	2021	2022	2020р.	2021р.
Чистий рух коштів від:					
-операційної діяльності	11 202	29 126	7 214	-3 988	-21 912
-інвестиційної діяльності	-97	-3500	-3020	-2 923	480
-фінансової діяльності	-11 333	-18 335	-2 880	8 453	15 455
Чистий грошовий потік	-228	7 291	1 314	1 542	-5 977
Залишок коштів:					
- на початок року	2096	224	4 281	2 185	4 057
- на кінець року	224	7 515	5 595	5 371	-1 920

Джерело: розраховано автором на основі даних річних фінансових звітів СВК «Родина»

Далі за підсумками проведеного аналізу динаміки грошових потоків докладніше розглянемо величини чистих грошових потоків за видами діяльності та їх вплив на результативний грошовий потік (рис. 2.5).

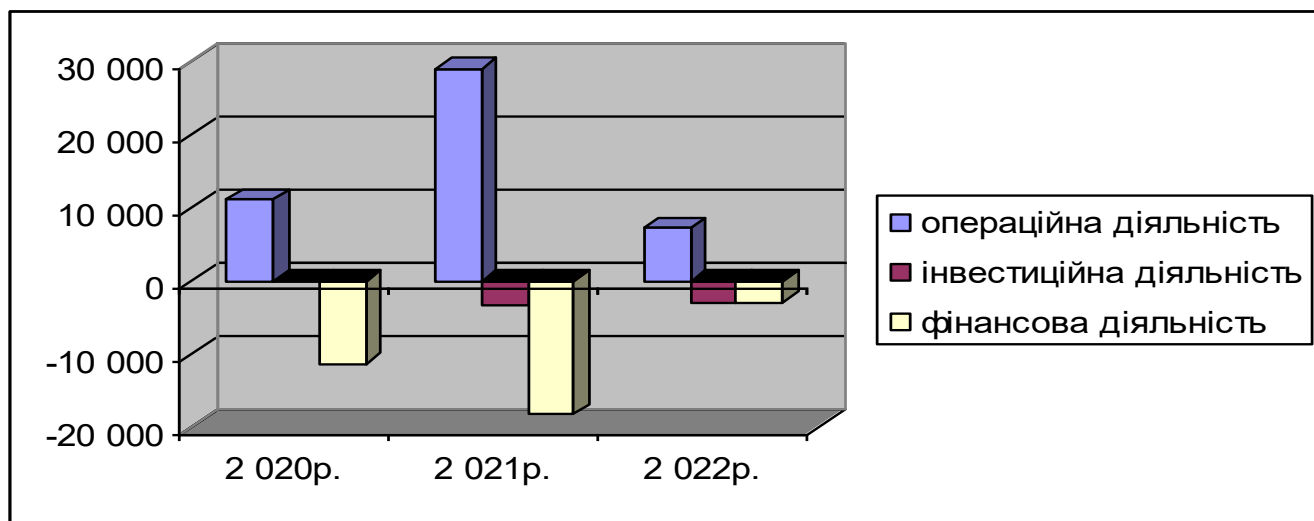

Рис. 2.5 Трендова динаміка чистого грошового потоку СВК «РОДИНА» за видами діяльності, тис грн.

Джерело: побудовано автором

Узагальнені показники і аналіз руху грошових коштів дозволили визначити, що у СВК «РОДИНА» за досліджуваний період рух коштів відбувався від здійснення операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Причому інвестиційна та фінансова діяльність операційної діяльності супроводжувались впливом грошових коштів впродовж періоду дослідження.

Стосовно грошових коштів від операційної діяльності, відмічаємо їх розбіжність в обсязі. Так, максимальний рівень позитивного грошового потоку від операційної діяльності спостерігаємо у 2021 році – 29126 тис грн., а мінімальний рівень відповідає звітному 2022 р. – 7214 тис грн. Найбільше від’ємне значення грошового потоку від інвестиційної діяльності спостерігаємо у 2021 році в розмірі 3500 тис грн. , а також найбільш від’ємний грошовий потік від фінансової діяльності в розмірі 18335 тис грн. Такі зміни сформували залишок грошових коштів на початок і кінець досліджуваного періоду у сумі відповідно – 4281 тис грн. і 5595 тис грн. у 2022р. (рис.2.6)

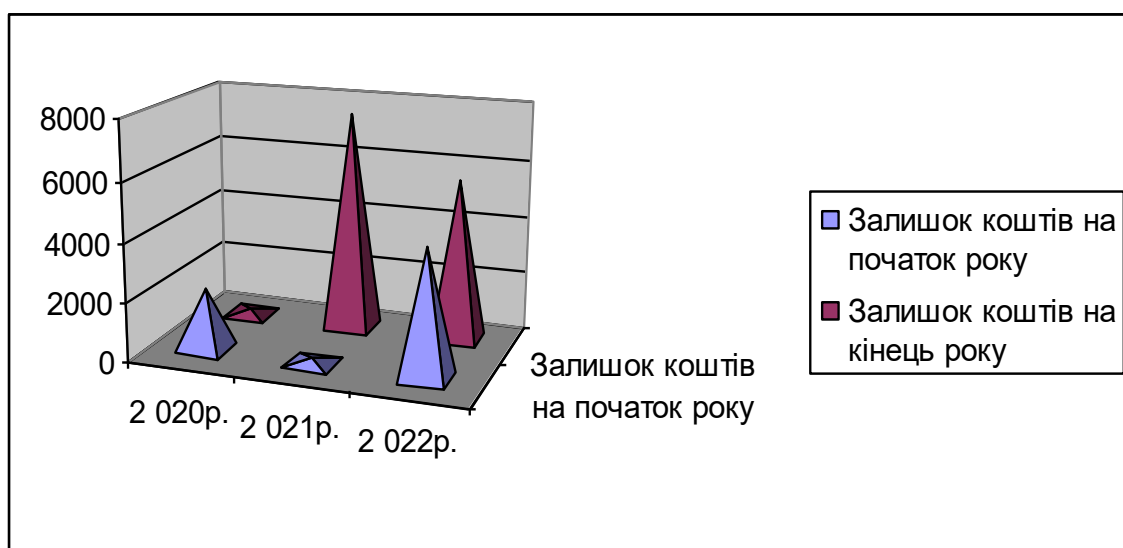

Рис. 2.6 Залишок коштів СВК «РОДИНА», тис грн.

Джерело: побудовано автором

Результати попереднього дослідження служать базою проведення фундаментального (факторного) аналізу формування чистого грошового потоку. Для вивчення факторів формування позитивного, від’ємного і чистого грошових потоків необхідно використовувати прямий і непрямий методи.

Прямий метод спрямований на одержання даних, що характеризують як валовий, так і чистий потік коштів підприємства у звітному періоді. Застосовуючи цей метод, використовують безпосередньо дані обліку і звіту про рух грошових коштів, що характеризують усі види їх надходжень і витрати.

Таблиця 2.10

**Аналіз впливу факторів на формування вхідного (позитивного) грошового потоку
від реалізації зерна в СВК «РОДИНА»**

Показники	2020р.	2021р.	2022р.	Відхилення (+,-) 2022р. від 2020р.				Відхилення (+,-) 2022р. від 2021р.			
				Скоригований (умовний) показник	Всього	у тому числі за рахунок		Скоригований (умовний) показник	Всього	у тому числі за рахунок	
						Обсягу реалізації	Реалізаційної ціни за 1 ц			Обсягу реалізації	Реалізаційної ціни за 1 ц
Обсяг реалізації, ц	114 285	185 311	152475	152475	38 190	X	X	152475	-32 836	X	X
Реалізаційна ціна 1 ц, грн.	412,05	551,90	574,67	412,05	163	X	X	551,90	23	X	X
Валовий вхідний грошовий потік, тис.грн.	47 091, 57	102 273, 17	87 622, 92	62827,32	40 531, 35	15 735, 75	24 795, 59	84150,95	- 14 650, 25	- 116 923, 41	102 273, 17

Джерело: розраховано автором на основі даних річних фінансових звітів СВК «Родина»

На зміну позитивного грошового потоку від операційної діяльності щодо його збільшення або зменшення по статті «виручка від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг» впливають фактори першого порядку – обсяг і ціна реалізованої продукції. Величину позитивного грошового потоку за окремими елементами можна показати як добуток даних факторів.

Аналіз зміни валового позитивного грошового потоку від операційної діяльності в СВК «РОДИНА» здійснено на прикладі реалізації зерна (таблиця 2.10).

Як свідчать дані таблиці 2.10, зміна суми позитивного грошового потоку від реалізації зерна в СВК «РОДИНА» у 2022 р. проти 2020 року була зумовлена збільшенням обсягів продажу та підвищенням реалізаційних цін. Так, за рахунок першого фактору, позитивний грошовий потік зріс на 15 735,75 тис грн. по відношенню до 2020р. Значне підвищення реалізаційної ціни зерна у 2022 р. проти 2020р.(на 162,62 грн. за 1 ц) збільшило вартість грошового потоку на 40531,35 тис грн. Також відбулося збільшення реалізаційної ціни у 2022 р. в порівнянні з 2021 р. на 22,77 грн. за 1 ц, що збільшило обсяг грошового потоку на 102 273,17 тис грн. та зумовило формування позитивного грошового потоку в звітному році. Проте зовнішні фактори, проблеми з логістикою зумовили зменшення реалізації зернових на підприємстві, що в свою чергу позбавило підприємства доходу в розмірі 116923,41 тис грн.

Підбиваючи підсумки аналізу руху грошових потоків, слід ще раз підкреслити, що СВК «РОДИНА» необхідно прагнути збільшувати розміри вхідних грошових потоків від операційної діяльності, так як їх скорочення може призвести до:

- згортання обсягів діяльності;
- приросту збитковості;
- погіршення показників ліквідності та платоспроможності;
- зростання заборгованості перед постачальниками та установами банків;
- виникнення простроченої заборгованості та штрафних санкцій;

- несвоєчасності розрахунків з оплати праці;
- подовження фінансового циклу тощо.

У той же час, при формуванні позитивного чистого грошового потоку, необхідно пам'ятати, що при неефективному використанні грошових коштів існує реальна загроза втрати грошей, як тимчасово не задіяні, особливо в умовах інфляції, зниження доходу, прибутку, рентабельності.

2.3 Оцінка ефективності використання грошових потоків підприємства

Життєздатність та ефективність діяльності підприємства обумовлюється достатністю чистого грошового потоку і, як результат, наявністю необхідної кількості грошових коштів на його рахунках. Проте якість грошового обороту підприємства визначається не тільки складом грошових потоків, але й показниками ефективності, ліквідності та достатності грошового потоку.

Необхідність ефективного використання грошових коштів підприємства визначається такими обставинами:

- грошові потоки забезпечують усі види господарської діяльності;
- розвиток підприємства та його фінансова стійкість визначаються тим, наскільки синхронізовані між собою в обсягах і часі грошові потоки;
- раціональні грошові потоки допомагають забезпечити ритмічність операційної діяльності;
- за ефективного управління грошовими коштами зменшується необхідність у додатковому залученні капіталу;
- оптимізація грошових потоків прискорює оборотність оборотних активів підприємства;
- ефективні форми управління грошовими коштами дають змогу підвищити прибутковість операцій, пов'язаних з рухом грошових коштів та знизити ризик неплатоспроможності підприємства.

До основних показників, які мають бути обчислені на основі інформації про рух грошових коштів та визначають ефективність використання грошових потоків підприємства, належать показники, представлені в таблиці 2.11.

Таблиця 2.11

Ефективність використання грошових потоків у СВК «РОДИНА»

Показники	2020р.	2021р.	2022р.	Відхилення (+, -) 2022р. до		Нормативне значення та позитивна тенденція показника
				2020р.	2021р.	
Чистий грошовий потік, тис.грн.	-228	7 291	1 314	1542	-5 977	Зростання
Коефіцієнт якості грошового потоку	167,11	9,24	20,06	- 147,05	10,82	>1,00
Коефіцієнт ліквідності грошового потоку	0,98	1,04	1,03	0,05	-0,01	>1,00
Коефіцієнт ефективності грошового потоку	-0,14	-0,25	-0,03	0,11	0,22	Зростання
Коефіцієнт реінвестування чистого грошового потоку	2,46	0,49	0,06	-2,4	-0,43	Зростання
Коефіцієнт достатності грошового потоку	-0,31	0,10	0,09	0,4	-0,01	>1,00

Джерело: розраховано автором на основі даних річних фінансових звітів СВК «Родина»

На підставі проведеного аналізу грошових потоків у СВК «РОДИНА» протягом 2020-2022рр. слід відмітити, що найбільш ефективно грошові кошти були використані у 2021році.

Так, чистий грошовий потік, який визначає кінцевий результат господарської діяльності підприємства і впливає на формування та динаміку розміру залишку його грошових активів, позитивну позначку набув у 2021році, що визначило перебільшення його вхідного грошового потоку над вихідним у цьому році. Про рівень перевищення вхідних сум грошових потоків над вихідними свідчить коефіцієнт ліквідності грошового потоку, який у 2021 році дорівнює 1,04 і є найвищим значенням цього показника за дослідний період, що означає збалансованість надходжень і витрачань грошових коштів за даний період. Слід відмітити також позитивний стан грошового потоку також у 2022 році, про що свідчить коефіцієнт ліквідності грошового потоку, який дорівнює 1,03в.п. Також слід відмітити достатньо високе значення коефіцієнту якості грошового потоку, який у 2022 році складає 20,06 в.п.

Коефіцієнт ефективності грошового потоку визначає його частку у вихідному грошовому потоці підприємства і показує, скільки чистого грошового потоку підприємства припадає на одиницю вихідного грошового потоку підприємства. Слід відмітити зростання цього коефіцієнта за дослідний період на 0,11 в.п., проте за всі три роки значення цього коефіцієнта має від'ємне значення

Коефіцієнт реінвестування чистого грошового потоку показує частку чистого грошового потоку, зменшеного на суму виплачених власникам дивідендів, до чистого грошового потоку. Значення даного показника в СВК «РОДИНА» >1,00 у 2021 та у 2022 роках.

Стосовно останнього показника, який показує міру достатності грошових коштів для покриття витрат на погашення зобов'язань по кредиту і показує здатність підприємства у перспективі виплатити не тільки відсотки за зобов'язаннями, а ще й повернути основну суму боргу. У СВК «РОДИНА» у 2020-2022рр. для погашення даних зобов'язань нестача грошових коштів була значною, особливо у 2020 році.

Ефективність використання грошових потоків можливо розрахувати на підставі показника Cash-flow, який широко використовують при оцінці фінансового стану підприємства та визначенні його кредитоспроможності. Показник Cash-flow можна розглядати з трьох позицій:

- як індикатор ліквідності та платоспроможності підприємства;
- як показник результативності фінансово-господарської діяльності (індикатор теперішньої та майбутньої дохідності підприємства);
- як індикатор спроможності до фінансування за рахунок внутрішніх джерел.

Показники Cash-flow для СВК «РОДИНА» представлено у таблиці 2.12.

Таблиця 2.12

Показники Cash-flow у СВК «РОДИНА»

№	Показники	2020р.	2021р.	2022р.	2022р. (+, -) до	
					2020р.	2021р.
1	Величина чистих інвестицій (приріст (+), зменшення (-) необоротних активів), тис.грн.	-1990	9232	-4385	-2395	-13617
2	Власний капітал, тис.грн.	41897	104295	126505	84608	22210
3	Чистий дохід від реалізації продукції, тис.грн.	71472	176736	214281	142809	37545
4	Чистий рух грошових коштів від операційної діяльності, тис.грн.	11 202	29 126	7 214	-3988	-21912
5	Чистий Cash-flow, тис.грн.	-1 872	7 291	1 314	1602	-5977
6	Самофінансування інвестицій, % (п.4 : п.1) x100%	-562,91	315,48	-164,51	398,39	-480,00
7	Чиста Cash-flow маржа, % (п.4. : п.3) x100%	15,67	16,48	3,36	-12,30	-13,11
8	Відношення чистого Cash-flow до власного капіталу, % (п.5 : п.2) x 100%	-0,68	6,99	1,04	1,72	-5,95

Джерело: розраховано автором на основі даних річних фінансових звітів СВК «Родина»

З даних таблиці 2.12 слід зазначити, що при значному зменшенні величини чистих інвестицій за дослідний період (на 2395 тис грн.), збільшенні власного капіталу на 84608 тис грн. у 2022році в порівнянні з 2020 роком, збільшенні чистого доходу від реалізації продукції у 2022році на 142809 тис грн. в порівнянні з 2020 роком відбулося зменшення чистого руху грошових коштів від операційної діяльності на 3988 тис грн. у звітному році. Це зумовило зменшення чистого Cash-flow у 2022році на 5977 тис грн. порівняно з 2021 роком, не дивлячись на збільшення показника в порівнянні з 2020 роком на 1602 тис грн.

Приріст чистих інвестицій відбувся лише у 2021 р., причому за рахунок самофінансування спостерігаємо на рівні 315%. Нажаль у 2020 та 2022 роках на підприємстві виникла несприятлива ситуація, пов'язана з зменшенням приросту необоротних активів.

Аналізуючи показник чистої Cash-flow маржі, треба відмітити, що цей показник характеризує величину Cash-flow, яка припадає на одиницю обороту від реалізації. Як бачимо, у 2022р. в розпорядженні підприємства залишилося 3,36% виручки від реалізації, після здійснення всіх платежів у рамках операційної діяльності, що на 12,3% менше, ніж у 2020р. та на 13,11% менше за 2021 рік.

Аналізуючи відношення чистого Cash-flow до власного капіталу, слід відмітити недостатнє забезпечення грошима власного капіталу підприємства у 2020 році. У 2021 році на 1 грн. основного капіталу припадає 6,99 грн. грошових коштів, що зазначає достатній рівень забезпечення капіталу грошовими коштами. Проте в 2022 році спостерігаємо зниження такого показника на 5,95 грн., що визначає необхідність залучення додаткових зовнішніх джерел.

Отже, треба зазначити, що від ефективного використання грошових потоків на підприємстві залежить розмір залишку грошових коштів на поточному рахунку та в касі підприємства, що визначає рівень його платоспроможності, тобто готовність підприємства негайно розрахуватися по невідкладним фінансовим зобов'язанням.

Інформація про платоспроможність підприємства може бути представлена набором коефіцієнтів, що відображають співвідношення активів підприємства та його короткострокові заборгованості. Залежно від обсягу платіжних засобів визначаються платіжні можливості щодо виконання поточних зобов'язань по коефіцієнтам:

- грошова платоспроможність – тільки за рахунок наявних грошових коштів;
- розрахункова платоспроможність – за рахунок наявних грошових коштів і можливих (реальних) джерел їх зростання (коштів у розрахунках);
- ліквідна платоспроможність – за рахунок усіх видів оборотних активів (у разі їх умовного продажу).

Перевагою методу оцінки платоспроможності з використанням коефіцієнтів є можливість зіставлення отриманого результату з нормативними значеннями, які

Таблиця 2.13

Стан платоспроможності СВК «РОДИНА» (станом на кінець року), тис грн.

Засіб платежу	2020р.	2021р.	2022р.	Поточні зобов'язання	2020р.	2021р.	2022р.
Грошові кошти	224	4281	5595	Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	13999	5439	11154
Дебіторська заборгованість та інші оборотні активи	5559	17753	14257	Поточні зобов'язання за розрахунками: - з бюджетом	1450	3113	3108
Запаси	40360	94799	98136	- зі страхуванням	150	220	832
				- з оплати праці	691	870	3181
				Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	0	34801	3240
				Інші поточні зобов'язання	646	4121	6071
Всього	46143	116833	117988	Всього	16936	48564	27586
Коефіцієнт платоспроможності: -грошової	0,013	0,088	0,203	X	X	X	X
-розрахункової	0,341	0,454	0,719	X	X	X	X
-ліквідної	2,725	2,4056	4,277	X	X	X	X

Джерело: розраховано автором на основі даних річних фінансових звітів СВК «Родина»

відповідно знаходяться у межах: для грошової платоспроможності 0,2-0,25; для розрахункової – 0,8-1,0; для ліквідної – 2,0-2,5.

Визначимо дані показники у СВК «РОДИНА» у таблиці 2.13.

За результатами оцінювання рівня та динаміки коефіцієнтів платоспроможності у СВК «РОДИНА» на підставі даних таблиці 2.13 зауважимо, що стан платоспроможності недостатній. Так, коефіцієнт грошової платоспроможності відповідає нормативному значенню лише у 2022 році, який дорівнює 0,205 в.п. Коефіцієнт розрахункової платоспроможності на протязі всього дослідного періоду не відповідає нормативному значенню, що свідчить про невідповідність співвідношень поточних активів і пасивів. В даному випадку це пов'язано з обраною фінансовою політикою підприємства розраховуватися по поточним зобов'язанням, що збільшує ризик ймовірності банкрутства підприємства. Щодо коефіцієнта ліквідної платоспроможності, слід відмітити відповідність значень цього показника нормативним на протязі всіх трьох років. Найбільше значення коефіцієнта ліквідної платоспроможності на рівні 4,277 в.п. спостерігаємо у 2022 році. Тобто, у тому випадку, якщо у досліджуваного підприємства утворюються непередбачені витрати, підприємство зможе їх покрити, це говорить про ефективну систему ризик-менеджменту.

Таблиця 2.14

Показники рентабельності грошових потоків СВК «РОДИНА»

Показники	2020р.	2021р.	2022р.	2022р. до 2020р. (+,-)
Рентабельність залишку грошових коштів, %	-3509,31	1612,56	449,77	3959,08
Рентабельність отриманих грошових коштів, %	-41,89	25,30	10,21	52,11
Рентабельність витрачених грошових коштів, %	-41,18	26,49	10,57	51,75
Рентабельність чистого грошового потоку, %	14134,72	855,82	1690,25	-12444,5
Рентабельність на основі грошового потоку, %	-0,403	4,13	0,61	1,02

Джерело: розраховано автором на основі даних річних фінансових звітів СВК «Родина»

Розглядаючи показники ефективності використання грошових коштів на підприємстві, необхідно доповнити показниками рентабельності (таблиця 2.14).

Виходячи з розрахунків рентабельності грошових потоків підприємства, слід зазначити:

- рентабельність залишку грошових коштів вказує на величину прибутку на 1 грн. грошових коштів, протягом дослідного періоду. Як видно з розрахунків, у 2020 році на 1 грн. грошового залишку маємо збиток в розмірі 35,09 грн. Найбільші значення даного показника слід відмітити в 2021 році, який дорівнює 1612%;

- рентабельність отриманих грошових коштів вказує на рівень прибутку (збитку) в розрахунок на 1 грн. грошових коштів. Найбільшого свого значення цей показник набув також у 2021 році (25,3%);

- рентабельність витрачених грошових коштів вказує на рівень прибутку (збитку) в розрахунок на 1 грн. витрачених підприємством грошових коштів. 2020 рік характерний збитковістю в 41,18%, у 2021 році – рентабельність склала 26,49% і в 2022 році – рентабельність складає 10,57%;

- рентабельність чистого грошового потоку вказує відношення прибутку (збитку) підприємства до чистого грошового потоку. З розрахунків слід відмітити найбільше значення цього показника у 2020 році на рівні 14134%;

- рентабельність на основі грошового потоку вказує на відношення чистого грошового потоку до доходу від реалізації продукції, робіт, послуг. Найвищим значенням цього показника в 4,13% характеризується 2021 рік.

Важливо відмітити, що фінансові потоки не є оптимальними. У досліджуваному підприємстві потрібно збільшувати поточний грошовий потік, покращувати інвестиційну діяльність, залучати ресурси, щоб забезпечувати розширене відтворення.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ В СВК «РОДИНА» БІЛГОРОД-ДНІСТРОВСЬКОГО РАЙОНУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

3.1 Обґрунтування стратегії управління грошовими потоками

З основних проблем економіки багатьма економістами відзначається дефіцит грошових коштів в аграрних підприємствах, необхідних для здійснення поточної та інвестиційної діяльності. Але при цьому важливо розуміти, що однією з причин цього явища є невисока ефективність залучення та використання грошових ресурсів, а також обмежена кількість фінансових інструментів, технологій та механізмів, які при цьому використовуються.

З іншого боку, управління грошовими потоками знаходиться у складі фінансового менеджменту і відбувається в рамках фінансової політики підприємства, а її завданням у свою чергу є побудова ефективної системи управління фінансами, яка забезпечує досягнення цілей організації. Правильне формування грошового потоку допомагає досягти ритмічності в операційному циклі та зростання обсягів виробництва та реалізації продукції.

На думку Шубіної С.В. та Авакян М. Ю. інтегруючи оперативне, поточне і стратегічне планування грошових потоків в єдиний процес, можна досягти узгодженості руху грошових коштів із тактичними і стратегічними завданнями підприємства в часі і просторі. Такий підхід до концепції планування грошових потоків дозволить спрямувати діяльність підприємства на досягнення фінансової стійкості та платоспроможності [78, с.55].

Биховченко В.П., Ксьонжик В.В. вказують на те, що «Стратегія управління грошовими потоками є складовою частиною загальної економічної стратегії підприємства, тому повинна враховувати базові стратегії економічного розвитку підприємства. Цільовими завданнями оперативно-тактичного управління грошовими потоками є забезпечення аналізу та планування грошових потоків, а також контролю за їх дотриманням в межах обраної стратегії» [10, с.605].

Для вирішення питань оперативного-тактичного управління грошовими потоками, пропонуємо СВК «Родина» скористатися методом дерева цілей. Пропонуємо використати даний метод як перехідний етап від аналізу грошового потоку до його оптимізації. Дерево цілей по досягненню оптимізованого чистого грошового потоку може мати вигляд (рис. 3.1).

Рис. 3.1 Дерево цілей із забезпечення оптимізованого чистого грошового потоку СВК «Родина»

Джерело: побудовано автором

Дерево цілей складається із стратегічної мети, трьох підцілей, і навіть завдань для кожної підцілі. Кількість складових дерева цілей може змінюватися у бік збільшення у зв'язку з варіативністю різних шляхів досягнення оптимізованого чистого грошового потоку.

Розглянемо реалізацію дерева цілей за 2022 рік для СВК «Родина». При цьому позначимо плюсом досягнуті ланцюги і завдання, а мінусом - недосяжні (рис. 3.2).

Рис. 3.2 Дерево цілей із забезпечення оптимізованого чистого грошового потоку СВК «Родина» за 2022 рік

Джерело: побудовано автором

Виходячи з рисунка 3.2, зробимо висновок, що з трьох підцілей всі були виконані, тому чистий грошовий потік за підсумками 2022 року в цілому оптимізований, але лише за рахунок операційної діяльності. Базуючись на вищесказаному, можна виявити ключові напрями оптимізації чистого грошового потоку для СВК «Родина» на середньострокову перспективу. Так, для отримання оптимізованого чистого грошового потоку в середньостроковій перспективі будується аналогічне дерево цілей, яке представляє собою інструмент прогнозування. Для досягнення поставлених цілей і підцілей розробляються заходи з удосконалення управління грошовими потоками в окремих напрямках діяльності підприємства. На основі пропонованих заходів для досліджуваного суб'єкта господарювання сформуємо стратегію оптимізації грошових потоків.

Ключова проблематика в сфері управління грошовими потоками підприємств пов'язана з відсутністю стабільності забезпечення бездефіцитного

чистого грошового потоку. Для поліпшення показників управління чистим грошовим потоком і зниження ризику його дефіцитності пропонуємо чотири стратегії, які можуть бути використані на підприємствах.

1. Стратегія підтримки лідируючої позиції.
2. Стратегія управління ризиком несинхронізації.
3. Стратегія управління ризиком нерівномірності.
4. Змішана стратегія управління ризиками.

Стратегія підтримки лідируючої позиції використовується підприємствами, які мають високий індекс ризику дефіцитності чистого грошового потоку, а також великими або середніми за величиною підприємствами.

Стратегія управління ризиком несинхронізації використовується з середнім або високим ступенем ризику. При цьому ступінь ризику нерівномірності грошового потоку для таких підприємств повинен залишатися на низькому рівні.

Стратегія управління ризиком нерівномірності, навпаки, необхідна підприємствам із середнім або високим ризиком нерівномірності та низьким ступенем ризику несинхронності.

Крім запропонованих стратегій може використовуватися змішана стратегія управління ризиками несинхронності і нерівномірності на кризових підприємствах з високим рівнем ризику несинхронності і нерівномірності. Кожна із запропонованих стратегій включає перелік заходів щодо зниження рівня ризику виникнення дефіцитного чистого грошового потоку або підтримки цього ризику на низькому рівні.

Позитивним результатом запропонованих методик аналізу, управління та оптимізації дефіцитних грошових потоків, вперше адаптованих до діяльності в даній галузі, вважаємо досягнення підприємствами бездефіцитних чистих грошових потоків за кожний звітний період у середньостроковій перспективі.

Нами розроблена концепція стратегії управління грошовими потоками СВК «Родина» (рисунок 3.3).

Саме тому правлінню СВК «Родина» необхідно правильно формувати стратегію управління грошовими потоками.

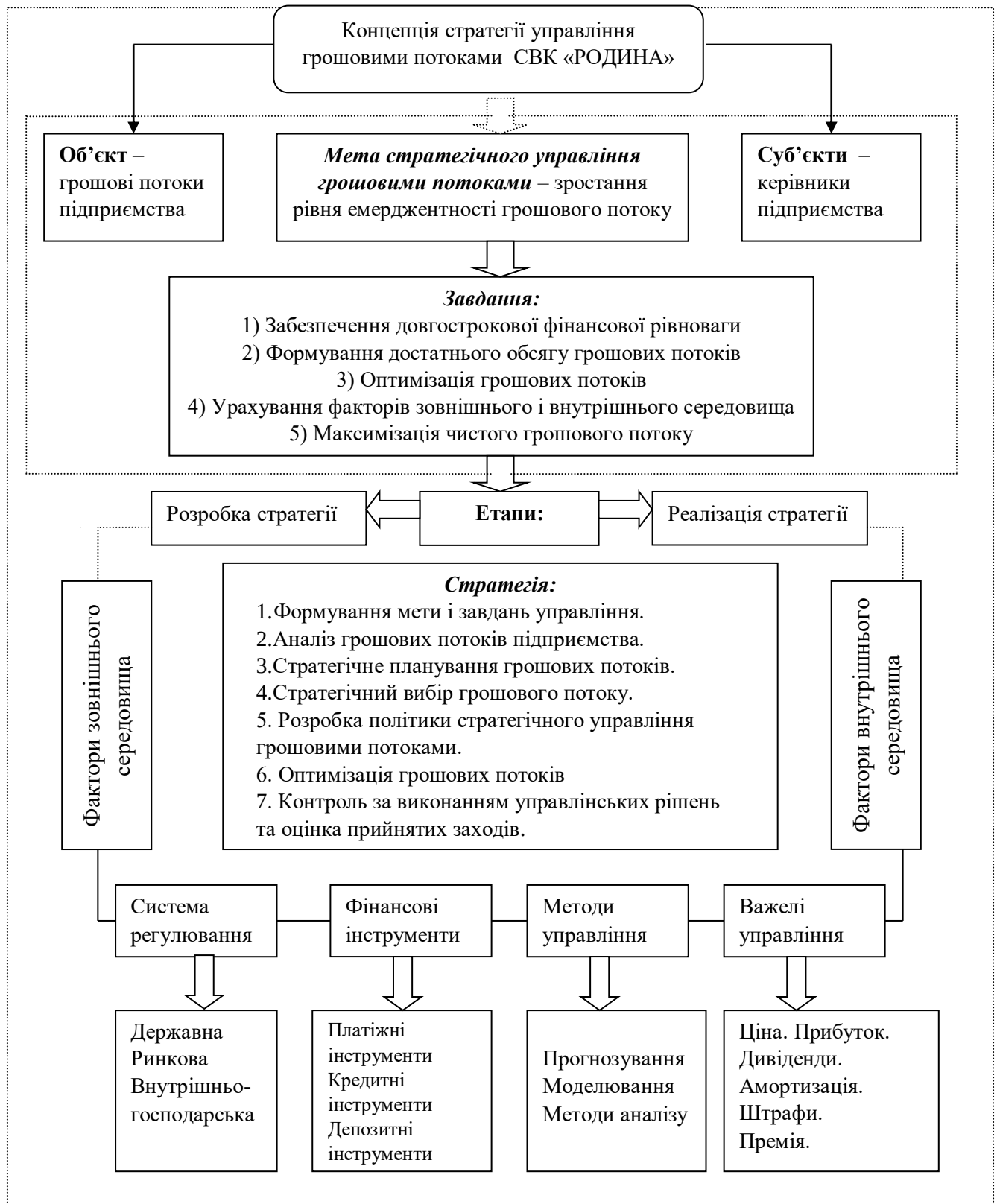

Рис. 3.3. Концептуальна модель стратегічного управління грошовими потоками СВК «РОДИНА»

У досліджуваному підприємстві організація управління грошовими потоками має базуватись:

- на формуванні стратегії управління, включеної у фінансову стратегію

підприємства;

- на плануванні. Як найкраще виступає використання гнучкого бюджету, це дасть змогу вчасно коригувати бюджет грошових потоків та бюджет підприємства.

3.2 Шляхи оптимізації грошових потоків

Грошові потоки є важливим об'єктом управління фінансами підприємства. Низький рівень ефективності управління грошовими потоками призводить до негативних наслідків, які відбиваються на фінансових результатах діяльності суб'єкта господарювання. У такому разі підприємству необхідно оптимізувати грошові потоки та внести зміни як у фінансову політику в цілому, так і в механізм управління грошовими потоками.

Задля більшої постійної платоспроможності підприємством розробляється політика управління фінансовими активами, що полягає у оптимізації їх величини.

Відсутність збалансованості призводить до утворення дефіцитного і надлишкового грошового потоку, що однаково негативно впливає на діяльність підприємства. Негативні наслідки дефіцитного грошового потоку підприємства проявляються у зниженні ліквідності та рівня платоспроможності підприємства, що призводить до зростання кредиторської заборгованості, зростання тривалості фінансового циклу підприємства та зниження показників ефективності використання капіталу підприємства. Негативні наслідки надлишкового грошового потоку перш за все проявляються у тому, що грошові кошти, які не задіяні в обороті підприємства породжують значні альтернативні витрати.

На рисунку 3.4. представимо схему оптимізації грошових потоків в СВК «Родина».

Рис. 3.4. Схема оптимізації грошових потоків в СВК «Родина»

Джерело: сформовано автором

Виходячи з середніх показників операційних витрат та чистого доходу, а також середніх залишків грошових коштів зробимо розрахунок мінімально необхідної суми грошей в СВК «Родина» (таблиця 3.1).

В процесі дослідження виявлено зменшення залишків грошових коштів на підприємстві в 2022 році в зв'язку з воєнним станом та недостатню їх кількість в 2020 році в зв'язку з несприятливими погодними умовами.

З таблиці 3.1 видно, що з підвищенням чистого доходу на підприємстві на 142809 тис грн. за 2020-2022 роки, відбулося і збільшення операційних витрат на 83058 тис грн., що в свою чергу знизило залишки грошових коштів на 2182 тис грн. у 2022 році в порівнянні з 2021 роком. В наслідок оборотність грошових коштів знизилася з 12,35 оборотів у 2020 році до 10,79 обороти у 2022 році.

Таблиця 3.1

**Розрахунок мінімально необхідної суми грошових коштів
в СВК «Родина» Білгород-Дністровського району
Одеської області, тис грн.**

№ п/п	Показники	2020р.	2021р.	2022р.	2022р. до 2020р. (+,-)
1.	Операційні витрати	72895	159980	155953	83058
2.	Чистий дохід від реалізації продукції, робіт, послуг	71472	176736	214281	142809
3.	Залишки грошових коштів та дебіторської заборгованості станом на кінець року	5783	22034	19852	14069
4.	Оборотність грошових коштів	12,35	8,02	10,79	-1,59
5.	Мінімально необхідна сума грошових коштів	5902,0	19997,5	14453,5	8551,5

Джерело: розраховано авторами

За умови задовільної структури балансу, коли підприємство визначається платоспроможним, оцінюють перспективу втрати платоспроможності. Для цього розраховують коефіцієнт втрати платоспроможності ($K_{втп}$) на найближчий період по формулі:

$$K_{втп} = (K_k + 0,25 (K_k - K_n)) / 2 \quad (3.1)$$

де K_k і K_n – коефіцієнти ліквідної платоспроможності на кінець та початок періоду дослідження;

0,25 – співвідношення 3-х місяців до 12 місяців року;

2 – нормативний рівень ліквідної платоспроможності.

Якщо $K_{втп} \geq 1$, за цієї умови підприємство не втратить платоспроможність найближчих трьох місяців. Значення $K_{втп} < 1$ свідчить про те, що підприємство у найближчий час може втратити платоспроможність.

Розрахуємо даний коефіцієнт для СВК «РОДИНА» на період 2020-2022рр. та на найблищу перспективу у таблиці 3.2.

Виходячи з даних таблиці 3.2, у СВК «РОДИНА» відсутня можливість втрати платоспроможності протягом періоду дослідження та станом на 2023 рік через надлишковий рівень коефіцієнта ліквідної платоспроможності, а саме прогнозне значення коефіцієнта втрати платоспроможності у 2023 році складає 3,513 в.п., що на 2,513 в.п. більше за нормативне значення.

Таблиця 3.2

Прогноз можливості втрати платоспроможності у СВК «РОДИНА»

Показники	В середньому за 2020-2022рр.	Фактично за 2022р.	Прогноз*	Нормативний рівень показника
Коефіцієнт ліквідної платоспроможності	3,136	4,277	4,684	>2,00
Коефіцієнт втрати платоспроможності	1,96	3,207	3,513	>1,00
Інтерпретація (прогноз) коефіцієнта втрати платоспроможності	Відсутня можливість втрати платоспроможності	Відсутня можливість втрати платоспроможності	Відсутня можливість втрати платоспроможності	X

** розраховано згідно закону про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом [28]*

Враховуючи специфіку і складність проблем достатності грошових коштів, ефективності їх використання та платоспроможності підприємства, необхідно оптимізувати грошові потоки шляхом вибору найкращих форм їхньої організації на підприємстві з обліком зовнішніх і внутрішніх факторів з метою досягнення їхньої збалансованості, синхронізації і зростання чистого грошового потоку.

У першу чергу необхідно домагатися збалансованості обсягів позитивного і від'ємного потоків коштів, оскільки і дефіцит і надлишок грошових ресурсів негативно впливають на результати господарської діяльності.

Для досягнення збалансованості грошового потоку на СВК «РОДИНА» нами розроблені заходи для прискорення залучених коштів і уповільнення їх виплат (рисунок 3.5).

Синхронізацію грошових потоків має бути спрямовано на усунення сезонних і циклічних розходжень у формуванні як позитивних, так і негативних грошових потоків, а також на оптимізацію середніх залишків готівки.

Заключним етапом оптимізації є забезпечення умов максимізації чистого грошового потоку підприємства, зростання якого забезпечує підвищення рівня самофінансування підприємства, знижує залежність від зовнішніх джерел фінансування.

Рис. 3.5 Заходи для збалансованості грошового потоку в СВК «РОДИНА»

Джерело: узагальнено та систематизовано автором

Максимізація чистого грошового потоку від операційної діяльності досягається не тільки за рахунок ефективної комбінації складових, їх розподілу за окремими видами, а й за рахунок інвестування в розширення і розвиток найбільш прибуткових видів діяльності, продуктів, товарів, послуг, тобто при зростанні валового грошового потоку в частині збільшення на пряму, що генерує найвищий чистий грошовий потік від операційної діяльності. Для цього доцільно розглядати можливості фінансування інвестиційної діяльності для збільшення грошового потоку з найвищим рівнем емерджентності, що виступає проявом системного ефекту.

Політика управління грошовими активами повинна передбачати забезпечення рентабельного використання тимчасово вільного залишку грошових активів. З цією метою розробляється система заходів та мінімізації втрат альтернативного доходу і протиінфляційною захисту в процесі зберігання грошових коштів. До числа основних таких заходів відносяться:

- узгодження з банком, що здійснює розрахункове обслуговування підприємства, умов поточного збереження залишку грошових активів з виплатою депозитного відсотка по середній сумі цього залишку;
- використання короткострокових грошових інструментів інвестування (у першу чергу, депозитних внесків у банках) для тимчасового зберігання страхового та інвестиційного залишків грошових активів;
- використання високоприбуткових інструментів фондового ринку для інвестування резерву і вільного залишку грошових активів (державних короткострокових облігацій; короткострокових депозитних сертифікатів банків тощо) за умови достатньої ліквідності цих інструментів на фінансовому ринку.

Таким чином, оптимізація грошових потоків є процесом вибору найкращих форм їх організації на підприємстві з урахуванням умов та особливостей здійснення його господарської діяльності.

3.3 Підвищення ефективності управління грошовими потоками підприємства на перспективу

Найважливіше завдання будь-якого підприємства є забезпечення його фінансово-господарської діяльності грошима. Особливо гостро це питання постає перед аграрними підприємствами України в умовах воєнного часу. Тому метою управління грошовими потоками є підтримання оптимального залишку коштів шляхом забезпечення збалансованості їх надходження та витрачання.

Якість управління підприємством оцінюють як гарну, якщо за результатами звітного періоду спостерігається позитивний чистий рух коштів від операційної діяльності й негативний – у результаті інвестиційної й фінансової діяльності.

Основними проблемами управління грошовими потоками на СВК

«РОДИНА» можна визначити:

- управління грошовими засобами являє собою управління залишком грошових коштів на рахунках;
- процес управління грошовими потоками не скоординований з цілями самого підприємства;
- проблема наявності прибутку, але відсутності грошей.

Дані проблеми вирішуються шляхом: розробкою місії, цілей компанії, формуванням стратегії бізнесу, визначенням політики управління грошовими потоками; функціональними обов'язками буде забезпечення прийнятного рівня ліквідності, оптимізації використання грошових ресурсів, складання прогнозу надходження та вибуття грошових коштів тощо. Одним з методів збільшення вхідних грошових потоків для підприємства є реструктуризація активів. В рамках реструктуризації активів виокремлюють такі види заходів:

- мобілізація прихованих резервів. Розмір прихованих резервів на активному боці балансу дорівнює різниці між балансовою вартістю окремих майнових об'єктів підприємства та їх реальною вартістю;
- використання зворотного лізингу, але ще не розроблена нормативна база щоб дати можливість зробити це реально;
- оптимізація структури розміщення оборотного капіталу. Слід урахувати, що надмірні запаси зумовлюють не лише зниження ліквідності підприємства, а й додаткові витрати, зокрема складські чи робочої сили;
- рефінансування дебіторської заборгованості – це форма реструктуризації активів, що полягає в переведенні дебіторської заборгованості в інші, ліквідні форми оборотних активів: грошові кошти, короткострокові вкладення тощо.

Для оптимізації розміру та структури дебіторської заборгованості СВК «РОДИНА» доцільно рефінансувати її частину. Метою рефінансування дебіторської заборгованості є прискорення її переведення в інші форми оборотних активів підприємства (кошти, ліквідні короткострокові цінні папери тощо).

СВК «РОДИНА» доцільно застосовувати такі методи рефінансування дебіторської заборгованості:

1) спонтанне фінансування — призначення знижок покупцям за скорочення строків розрахунку (при оплаті товару до закінчення певного строку покупець одержує знижку із ціни, після цього строку — укладаючись у договірний строк платежу — він платить повну суму);

2) облік векселів — продаж наявних у підприємства векселів банку за дисконтною ціною (нижче від номіналу); величина дисконту, утримуваного банком, залежить від номіналу векселів, строку їх погашення й облікової вексельної ставки (при сумнівній платоспроможності векселедавця облікова ставка може включати премію за ризик);

3) визначення можливої суми фінансових коштів, що інвестуються в дебіторську заборгованість, яке здійснюється за формулою (3.1):

$$ID3 = \frac{OPK * KCC * (ППК + ПР)}{360} \quad (3.1)$$

де ID3 - необхідна сума фінансових коштів, що інвестуються в дебіторську заборгованість;

OPK - планований об'єм реалізації продукції (робіт, послуг) в кредит;

KCC - коефіцієнт співвідношення собівартості і ціни продукції (робіт, послуг), вираженої десятковим дробом;

ППК - середній період надання кредиту покупцям, дні;

ПР - середній період прострочення платежів по наданому кредиту, дні

Якщо фінансові можливості підприємства не дозволяють інвестувати розрахункову суму коштів в повному обсязі, то при незмінності умов кредитування повинен бути відповідно скорегований планований обсяг реалізації продукції (робіт, послуг) в кредит (табл. 3.3).

$$ID3 = (70000 \times 0,64 \times (40+20))/360 = 7466,67 \text{ тис грн.}$$

Нами розроблено проект, направлений на підвищення ефективності управління дебіторською заборгованістю за допомогою розрахунку величини оборотного капіталу, спрямованого в дебіторську заборгованість по товарному кредиту. При цьому ми виходили із міркувань, що при планованому обсязі реалізації продукції на 2022 рік в сумі 70 тис. грн. товарний кредит буде надано на

суму 74666,67 тис грн. на фінансових умовах попередньої оплати та надання торгівельних знижок.

Таблиця 3.3

Проект розрахунку величини оборотного капіталу, спрямованого в дебіторську заборгованість по товарному кредиту на 2024 рік в СВК «РОДИНА»

№п/п	Показники	Значення показників
1	Плануємий об'єм реалізації продукції з наданням товарного кредиту, тис грн.	70
2	Коефіцієнт співвідношення собівартості продукції до її ціни згідно плану, %	0,64
3	Період надання товарного кредиту, дні	40
4	Період відстрочки платежу по наданому кредиту, дні	20
5	Сума оборотного капіталу, який спрямовується в ДЗ, тис грн.	74,67

На нашу думку, СВК «РОДИНА» потрібно рекомендувати такі шляхи підвищення ефективності використання грошових потоків довгострокового впливу та тактичних заходів:

1. Заходи з прискорення залучення коштів, що надасть можливість підприємству інвестувати кошти, що вивільнилися в виробничу діяльність з метою збільшення надходжень.

2. Підвищення норми прибутковості продукції, так як це повинно вплинути на рівень достатності грошових потоків та показники рентабельності.

3. Активне використання операцій з короткострокового кредитування, в тому числі позик банківських установ і факторингових операцій для зменшення періоду інкасації боргу і покриття дефіциту грошових коштів.

Факторинг — одна з популярних форм фінансування оборотного капіталу підприємців. Він дає змогу постачальнику, що відвантажив товар з відстрочкою платежу, одержати оплату, не чекаючи виконання з боку покупця, і тим самим вивільнити свої оборотні кошти [14, с.19].

На думку Шепелевич В.В. «Основна цінність факторингу полягає в його комплексності. Це не просто фінансування певних витрат, а саме сукупність

рівноцінних для підприємства фінансово-посередницьких структур» [75, с.78].

Фомішина В.М. та Грудська Ю.В. вважають, що «Результатом застосування факторингу в процес оптового постачальника стає прискорення обігу коштів і, отже, скорочення потреби в них. Оскільки при фінансуванні постачальниками в рамках факторингу останній фактично не стає позичальником (на відміну від випадку з кредитом), в його балансі не виникає кредиторська заборгованість. Таким чином, в міру необхідності постачальник зможе сміливо претендувати на додаткове фінансування, наприклад, у формі кредитної лінії або овердрафту, як у банку-факторі, так і в будь-якому іншому банку. Майно, товар та інші активи зберігають свою функцію бути операційною заставою для забезпечення цих кредитів. Покриття значної частини ризиків, контроль банком лімітів товарних кредитів постачальника забезпечують йому фінансову стійкість» [67, с.105].

Розглянемо розрахунок економічного ефекту від використання послугою факторингу в порівнянні з кредитуванням на СВК «РОДИНА», що має такі параметри:

1. Підприємство має оборот за 2022 рік 214281 тис. грн., з яких 14219 тис грн. припадає на розрахунок з покупцями за умови наступної оплати.
2. Середній залишок дебіторської заборгованості складає 14219 тис. грн.
3. Середній оборот дебіторської заборгованості складає 39 днів.
4. Підприємство надає своїм покупцям товарний кредит на термін: 40 днів при цьому об'єм поставок по даних термінах рівні.
5. Підприємство для підтримки рівня продажів бере в банку кредит сумою 10000 тис. грн., під 26% на рік.

Для отримання кредиту підприємство заплатило за оформлення кредиту і застави 0,5 % від суми кредиту, а також 1 % комісію за видачу кредиту. Таким чином, реальна вартість кредиту для підприємства склала 27,5% річних. Підприємство платить банку відсотки за користування кредитом 2750 тис. грн. за рік, виходячи з реальної вартості кредиту.

Розрахуємо економічний ефект на факторингове обслуговування і відмови від кредиту при незмінних параметрах:

1. Співвідношення операцій факторингу з регресом і без регресу склало 40%.

2. Середньозважена комісія за факторингове обслуговування дорівнює 2,758 % від суми поставок (392,16 тис грн.)

Таким чином підприємство платить банку за факторингове обслуговування 392,16 тис грн. за рік. Економічний ефект дорівнює $2750 - 392,16 = 2357,84$ грн. в рік. Тому можна зробити висновок, що за даних обставин може бути доцільніше скористатися послугою факторингу, оскільки будуть понесені менші затрати, ніж при залученні банківського кредиту.

Отже, СВК «РОДИНА» має 2357,84 тис. грн. грошових коштів, які можна використати з найбільшою ефективністю. Тому ми запропонуємо як один із варіантів ефективного використання грошових коштів – це погашення поточних зобов'язань.

4. Внутрішнє страхування фінансових ризиків на підприємстві.

Впровадження вищезазначених заходів сприятиме ефективному використанню грошових потоків, що збільшить прибуток та покращить господарську діяльність СВК «РОДИНА».

Враховуючи вищевикладене, з метою підвищення ефективності управління грошовими потоками підприємства необхідно:

- враховувати індикатори грошових потоків як вимірювання фінансової стійкості та платоспроможності підприємства;
- вивчення загальних моделей грошових потоків та врахування їх на практиці в обліку та бізнес-аналізі підприємства;
- своєчасно враховувати інформацію про грошові потоки підприємства в обліку для надання своєчасної та вичерпної інформації про аналіз грошових потоків підприємства;
- удосконалення системи контролю грошових потоків;

- врахування факторів невизначеності та ризику при оптимізації грошових потоків на підприємстві.

У світлі наявних проблем підприємству варто приділити особливу увагу питанням управління грошовими потоками:

1) Прискорення оборотності оборотного капіталу загалом та окремих його елементів.

2) Поліпшення організації матеріально–технічного постачання з метою безперебійного забезпечення виробництва необхідними матеріальними та сировинними ресурсами та скорочення часу перебування капіталу запасах.

3) Скорочення часу перебування коштів у дебіторську заборгованість.

4) Раціональне використання коштів.

ВИСНОВКИ

Грошові потоки обслуговують майже всі аспекти господарської діяльності підприємства. Безперервний процес руху коштів у часі є грошовий потік, що забезпечує життєздатність підприємства. Ефективне управління грошовими потоками одна із умов досягнення високих кінцевих результатів діяльності підприємства.

Сільськогосподарський виробничий кооператив «Родина» знаходиться в селі Плахтіївка Білгород-Дністровського району Одеської області. Підприємство займає вигідне місце для виробництва та збуту продукції.

Земельна площа підприємства складає 7225 га сільськогосподарських угідь, з них 100% складає рілля. Середньорічна чисельність працівників – 170 осіб.

СВК «Родина» є підприємством з середнім рівнем спеціалізації. Це пояснюється різностороннім напрямом виробництва в господарстві. Серед зернових слід виділити виробництво пшениці, кукурудзи, ячменю, проса; серед технічних – насіння соняшнику та ріпак. В галузі тваринництва – за 2022 рік господарство відмовилося від виробництва молока та м'яса великої рогатої худоби, проте з 2021 року почало виробництва м'яса свиней та вирощуванням овець.

Формування системи управління грошовими потоками є актуальним питанням та має високе практичне значення, оскільки в умовах економічної нестабільності для підприємства важливо забезпечувати операційний цикл грошовими коштами своєчасно та отримувати прибуток.

Управління фінансовою діяльністю в господарстві здійснює керівник підприємства. Головний економіст здійснює оперативне планування, реалізацію поставлених завдань, вносить відповідні корективи та здійснює контроль за процесом виконання плану.

Узагальнені показники і аналіз руху грошових потоків дозволили визначити, що у СВК «РОДИНА» за досліджуваний період рух коштів відбувався від здійснення операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Причому

інвестиційна та фінансова діяльність операційної діяльності супроводжувались впливом грошових коштів впродовж періоду дослідження.

Стосовно грошових коштів від операційної діяльності, відмічаємо їх розбіжність в обсязі. Так, максимальний рівень позитивного грошового потоку від операційної діяльності спостерігаємо у 2021 році – 29126 тис грн., а мінімальний рівень відповідає звітному 2022 р. – 7214 тис грн. Найбільше від’ємне значення грошового потоку від інвестиційної діяльності спостерігаємо у 2021 році в розмірі 3500 тис грн. , а також найбільш від’ємний грошовий потік від фінансової діяльності в розмірі 18335 тис грн. Такі зміни сформували залишок грошових коштів на початок і кінець досліджуваного періоду у сумі відповідно – 4281 тис грн. і 5595 тис грн. у 2022р.

Найбільш ефективно грошові кошти були використані у 2021 році. Так, чистий грошовий потік, який визначає кінцевий результат господарської діяльності підприємства і впливає на формування та динаміку розміру залишку його грошових активів, позитивну позначку набув у 2021 році, що визначило перебільшення його вхідного грошового потоку над вихідним у цьому році. Про рівень перевищення вхідних сум грошових потоків над вихідними свідчить коефіцієнт ліквідності грошового потоку, який у 2021 році дорівнює 1,04 і є найвищим значенням цього показника за дослідний період, що означає збалансованість надходжень і витрачань грошових коштів за даний період. Слід відмітити також позитивний стан грошового потоку також у 2022 році, про що свідчить коефіцієнт ліквідності грошового потоку, який дорівнює 1,03 в.п. Також слід відмітити достатньо високе значення коефіцієнту якості грошового потоку, який у 2022 році складає 20,06 в.п.

Коефіцієнт ефективності грошового потоку визначає його частку у вихідному грошовому потоці підприємства і показує, скільки чистого грошового потоку підприємства припадає на одиницю вихідного грошового потоку підприємства. Слід відмітити зростання цього коефіцієнта за дослідний період на 0,11 в.п., проте за всі три роки значення цього коефіцієнта має від’ємне значення

Коефіцієнт реінвестування чистого грошового потоку показує частку чистого грошового потоку, зменшеного на суму випланих власникам дивідендів, до чистого грошового потоку. Значення даного показника в СВК «РОДИНА» >1,00 у 2021 та у 2022 роках.

Стосовно останнього показника, який показує міру достатності грошових коштів для покриття витрат на погашення зобов'язань по кредиту і показує здатність підприємства у перспективі виплатити не тільки відсотки за зобов'язаннями, а ще й повернути основну суму боргу. У СВК «РОДИНА» у 2020-2022рр. для погашення даних зобов'язань нестача грошових коштів була значною, особливо у 2020 році.

Треба зазначити, що від ефективного використання грошових потоків на підприємстві залежить розмір залишку грошових коштів на поточному рахунку та в касі підприємства, що визначає рівень його платоспроможності, тобто готовність підприємства негайно розрахуватися по невідкладним фінансовим зобов'язанням.

За результатами оцінювання рівня та динаміки коефіцієнтів платоспроможності у СВК «РОДИНА» зауважимо, що стан платоспроможності недостатній. Так, коефіцієнт грошової платоспроможності відповідає нормативному значенню лише у 2022 році, який дорівнює 0,205 в.п. Коефіцієнт розрахункової платоспроможності на протязі всього дослідного періоду не відповідає нормативному значенню, що свідчить про невідповідність співвідношень поточних активів і пасивів. В даному випадку це пов'язано з обраною фінансовою політикою підприємства розраховуватися по поточним зобов'язанням, що збільшує ризик ймовірності банкрутства підприємства. Щодо коефіцієнта ліквідної платоспроможності, слід відмітити відповідність значень цього показника нормативним на протязі всіх трьох років. Найбільше значення коефіцієнта ліквідної платоспроможності на рівні 4,277 в.п. спостерігаємо у 2022 році. Тобто, у тому випадку, якщо у досліджуваного підприємства утворюються непередбачені витрати, підприємство зможе їх покрити, це говорить про ефективну систему ризик-менеджменту.

Ключова проблематика в сфері управління грошовими потоками підприємств пов'язана з відсутністю стабільності забезпечення бездефіцитного чистого грошового потоку. Для поліпшення показників управління чистим грошовим потоком і зниження ризику його дефіцитності у досліджуваному підприємстві організація управління грошовими потоками має базуватись:

- на формуванні стратегії управління, включеної у фінансову стратегію підприємства;

- на плануванні. Як найкраще виступає використання гнучкого бюджету, це дасть змогу вчасно коригувати бюджет грошових потоків та бюджет підприємства.

За результатами проведеного дослідження підприємству можна запропонувати такі заходи підвищення ефективності управління грошовими коштами:

- використання системи знижок за дострокове внесення оплати за продукцію, що реалізується;

- застосування факторингу;

- при оновленні необоротних активів на підприємстві необхідно використовувати найвигідніші умови фінансування – лізинг;

- прогнозувати потоки коштів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Battilossi S., Kazuhiko Y. Handbook of the history of money and currency. *Singapore: Springer Nature Singapore PteLtd.* 2020. 1094 p.
2. Eichengreen B., Mehl A., Chițu L. How global currencies work: past, present, and future. *Princeton: Princeton University Press.* 2018. 270 p.
3. Ingrao B., Sardoni C. Banks and finance in modern macroeconomics: a historical perspective. *Northampton: Edward Elgar Publishing, Inc.,* 2019. 281 p.
4. Kovtun T. & Smrkovska V. Development of a Cash Flow Model for the Eco-Logistics System Project. *Technology audit and production reserves.* 2020. №6 (2 (56)). P. 26-33.
5. Mishkin, F. S. The economics of money, banking, and financial markets, 13th edition. *New York: Pearson Education Limited.* 2022. 717 p.
6. Spilnyk I.V., Palukh M.S. Developing accounting system: the challenges of digitalization. Цифрова економіка: матеріали II Національної науково- методичної конференції. (м. Київ, 17-18 жовтня 2019 р.). Київ, КНЕУ, 2019. С. 146-149.
7. Бездітко Ю.М., Посаднєва О.М. Грошово-кредитна політика НБУ: навч. посібник. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 190с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/45581/1/Метод%20вказівки%20Вивч%20дисц%20Гроші%20Кредит%20%202022.pdf>
8. Белова І. В. Дослідження грошово-кредитного ринку: навчальний посібник. Суми : Сумський державний університет, 2020. 147 с.
9. Биба В.В., Лоза Т.В. Діагностика та прогнозування фінансово-економічного стану підприємства. *Економіка та держава.* 2017. № 5. С. 110–113.
10. Биховченко В.П., Ксьонжик В.В. Стратегія управління грошовими потоками на підприємстві. *Глобальні та національні проблеми економіки.* 2017. Випуск 17. С.604-609 URL: <http://global-national.in.ua/archive/17-2017/125.pdf> (дата звернення 22.09.23р.)
11. Бідник Н.Б. Фактори, що впливають на обсяг і структуру грошових потоків підприємства. URL:

https://www.rusnauka.com/15_APSN_2010/Economics/67419.doc.htm

(дата

звернення 26.09.23р.)

12. Бланк І.А. Концептуальні основи фінансового менеджменту. К.: Ніка-Центр, Ельга, 2003. 448 с.

13. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський облік: підручник в 2-х частинах /Ч.1. [2-е вид., доп. і перероб.]. Житомир : Рута, 2009. 512 с.

14. Глущенко С. В. Факторинг як інструмент отримання короткострокових капіталів. *Наукові записки*. 2008. Том 81. С.18-23 URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/48e5ab37-7808-4068-8776-f69ed4dd8c9f/content> (дата звернення 05.10.23р.)

15. Головка Т. Планування грошових потоків підприємства: нова парадигма. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2019. № 4. С. 104-113.

16. Головка Т.В. Показники оцінки ефективності та якості розроблених планів грошових потоків підприємств торгівлі. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2017. Випуск 22. Частина 1. С. 86-89 URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_22/1/22.pdf (дата звернення 19.09.23р.)

17. Гусева О.Ю., Легомінова С.В., Дименко Р.А., Воскобоева О.В., Ромащенко О.С. Методологічний підхід до управління конкурентними перевагами на основі збалансованості грошових потоків. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики*. 2021. № 5 (40). С. 236-246 URL: <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/3423/3364> (дата звернення 04.10.23р.)

18. Гут Л.В. Грошові потоки в системі управління підприємства: теоретико-практичний аспект. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного університету. Економічні науки*. 2020. Випуск І-ІІ (77-78). С. 259– 269.

19. Дзюблук О. В. Еволюція ролі золота у сучасній монетарній системі. *Банківська справа*. 2020. №1. С. 3-26. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/45581/1/Метод%20вказівки%20Вивч%20дисц%20Гроші%20Кредит%20%202022.pdf>

20. Дзюблюк О. В. Основні тенденції і перспективи готівкового грошового обігу в епоху цифровізації економіки і банківської справи. Банківська справа. 2021. №2. С. 3-27. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/45581/1/Метод%20вказівки%20Вивч%20дисц%20Гроші%20Кредит%20%202022.pdf>
21. Дяченко Л.П. Економіка туристичного бізнесу: навч.посіб. К.: Центр учбової літератури. 2007. URL: <https://infotour.in.ua/dyadechko125.htm> (дата звернення 04.10.23р.)
22. Єрешко Ю. О. Моделі оптимізації негрошових потоків підприємствами. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2020. № 10. С. 197–205. URL.: <https://economy.kpi.ua/> (дата звернення: 07.09.2023)
23. Жмурко Ю.В. Облікове забезпечення управління грошовими потоками. *Молодий вчений*. 2020. № 1(2). С. 883- 887.
24. Завидівська О. І. Лекція № 2 Управління грошовими потоками на підприємстві. *Львівський державний університет фізичної культури імені івана боберського*. Львів – 2020. URL: https://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/28178/1/Лекція%20№2_Фін.мен._2020.pdf (дата звернення 22.09.23р.)
25. Івченко Л.В. Сутність грошових коштів: підходи до визначення. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. №10. С. 798-803
26. Ігоніна К.А. Теоретичні аспекти планування грошових потоків підприємств. *Актуальні проблеми економіки*. 2004. № 5 (35).
27. Коваленко Д. І. Гроші та кредит: теорія і практика: навч. посібник [3-є видання]. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 352 с
28. Конституція України: Закон України від 22.12.2011 № 4212-VI. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом. Відомості верховної ради України. 2016. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_606600-13#Text (дата звернення 03.10.23р.)

29. Кошельок Г. В. Оптимізація грошових потоків підприємства в сучасних умовах. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. № 26(1). С.100-103.
30. Кошельок Г., Грінченко Р. Аналіз грошових потоків у системі управління підприємством. *Галицький економічний вісник*. 2020. №2 (63). С. 231–242. https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2020.02 (дата звернення 28.10.2023)
31. Кошельок Г.В. Основні фінансові фактори впливу на грошові потоки підприємства. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. Випуск 19. Частина 2. С.48-51
32. Кривов'язюк І.В. Економічна діагностика: навч. посіб. Видання 2-ге. К.: Центр учбової літератури, 2018. 456 с.
33. Крилова О. В. Грошові потоки в системі забезпечення платоспроможності підприємства. *Економіка і держава*. 2019. №7. С. 30-33
34. Кузьмінська О.Е. Аналіз інформаційного навантаження звіту про рух грошових коштів підприємств. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. Випуск 17. Частина 2. С.143-146
35. Левченко Л.В. Гроші та кредит: навч. посібник. К.: Центр учбової літератури, 2019. 224с.
36. Литвинчук Т. В. Грошові потоки в системі управління підприємством. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2009. № 6. С.86-90.
37. Лігоненко Л. О. Управління грошовими потоками : навч. посіб. К.: КНТЕУ, 2012. 327 с.
38. Майборода О. Є. Напрями управління грошовими потоками підприємства. *Економіка і суспільство*. 2017. №10. С. 305-309. URL: <https://economyandsociety.in.ua/> (дата звернення: 16.09.2023)
39. Мельник Т.А., Лобач К.В. Методи визначення платоспроможності підприємства. *Наукові записки*. 2017. Вип. 21. С.3-15 URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/158807259.pdf> (дата звернення 04.10.23р.)
40. Мещеряков А. А., Архірейська А. А. Гроші та кредит (практикум) : навчальний посібник. Дніпро : УМСФ, 2022. 171 с. URL:

http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/bitstream/123456789/4790/1/Практикум_%20Гроші%20%20Мещеряков.pdf

41. Мних Є.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: Підручник. К.: Київ. Нац. Торг. Ек. Ун-т, 2018. 514 с
42. Мордовцев О., Хребтов М. Методичний підхід до управління грошовими потоками промислового підприємства. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»*. 2020. №2. С. 3–8.
43. Нагайчук В.В. Управління грошовими потоками підприємства. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2014. Випуск 1 (52). С. 245-249
44. Олійник. О. Система моніторингу в управлінні грошовими потоками підприємств. *Фінанси України*. 2018. №6. С. 135-139.
45. Осадча Г. Г. , Овсяк А. М. Теоретичні основи обліково-аналітичного забезпечення наявності та руху грошових коштів підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. Випуск 13. Частина 2. С.61-63
46. Осадча Г. Г., Савіна Н.Б. Методичні аспекти аналізу грошових потоків підприємства. *Вісник НУВГП. Серія «Економічні науки. 2020 р.»*. Випуск 4(92). С. 219-223
47. Очеретько Л.М., Кравченко З.С. Бюджетування як елемент стратегічного обліку грошових потоків підприємства. *Сталий розвиток економіки*. 2019. № 3. С. 157-162
48. Панасюк О.В., Мазанович І.С. Удосконалення аналізу грошових потоків підприємства та їх оптимізація в процесі управління. *Приазовський економічний вісник*. 2020. Вип. 6(23). С. 128–133. URL: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2020-6-22>. (дата звернення 28.10.2023)
49. Петренко В. С., Карнаушенко А. С., Боровік Л. В. Факторинг: сутність, види та його переваги в фінансовій діяльності підприємств. *Ефективна економіка*. 2021. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9551> (дата звернення: 02.10.2023).

50. Петренко О.П. Державне регулювання грошового обороту та грошового ринку в умовах воєнного стану. *Економіка харчової промисловості*. 2022. № 15. URL: <https://journals.onaft.edu.ua/index.php/fie/article/view/2217> (дата звернення: 02.10.2023).

51. Петренко О.П. Державне регулювання грошового обороту та грошового ринку в умовах воєнного стану. *Економіка харчової промисловості*. 2022. № 15. URL: <https://journals.onaft.edu.ua/index.php/fie/article/view/2217>

52. Петренко О.П., Демура О.В. Оптимізація грошових потоків підприємства в умовах воєнного стану. *Збірник тез доповідей за матеріалами Міжнародної міждисциплінарної науково-практичної конференції «Відкрита наука України: візійний дискурс в умовах воєнного стану»* (м. Ужгород, 27-29 вересня 2023 р.). Ужгородський національний університет. 2023. С. 103-106 URL: вишлють на пошту до кінця листопада

53. Петренко О.П., Сенченко І. Р. Функціонування платіжної системи України під час воєнних дій. *INTERNATIONAL SYMPOSIUM Experience. Knowledge. Contemporary Challenges "Management of Public Policies: National Selfishness vs. Planetary Responsibility"*. (Bucharest, Romania, 18-19 травня 2023 р.), "ARTIFEX" University Of Bucharest, 2023. 12rd Edition.

54. Петренко О.П., Шутяк Д.В. Сучасні форми грошей в цифровій економіці. Збірник тез доповідей за матеріалами V Всеукраїнської науково-практичної інтернет- конференції «Сучасні гроші, банківські послуги та фінансові інновації в умовах інтеграції України в ЄС» (м. Київ, 12 квітня 2023 р.), КНЕУ. Київ, 2023. С. 48-51 URL: http://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/40266/sgbpfiuiu_23.pdf?sequence=1&isAllowed=y

55. Поддєрьогін А.М., Білик М.Д., Буряк Л.Д. Фінанси підприємств: підручник. К.: КНЕУ, 2010. 552 с.

56. Роганова Г.О. Фактори впливу на вільний грошовий потік підприємства: кореляційно-регресійний аналіз. *Економіка та управління АПК*. 2020. №1. С. 68–75.

57. Світлична В. Ю. Гроші і кредит: підручник. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2020. 191 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/45581/1/Метод%20вказівки%20Вивч%20дисц%20Гроші%20Кредит%20%202022.pdf>
58. Серединська В.М., Загородна О.М. Фактори формування грошових потоків підприємства. Збірник праць Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія» (м. Тернопіль, 30 червня 2017 року). Тернопіль. 2017. С.65-68
59. Соколова Н.С., Соколова Е.Г. Сутність та зміст поняття «грошові потоки». URL: <http://stp.diit.edu.ua/article/download/9357/8129> (дата звернення 20.09.23р.)
60. Спільник І., Загородна О. Грошові потоки підприємства: комплексний аналіз за даними фінансової звітності. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2019. Вип. 1-2. С. 67-85.
61. Танклевська Н.С., Карнаушенко А.С., Петренко В.С. Ізраїльський досвід післявоєнного відновлення економіки. Науковий вісник Львівської академії. 2022. №6. с. 20-28
62. Фаринович І. В. Методичний підхід до оцінювання економічної доцільності факторингу в діяльності торговельних підприємств. *Ефективна економіка*. 2018. №8. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/8_2018/34.pdf (дата звернення 21.09.23р.)
63. Федішин М. П. Методичні аспекти аналізу грошових потоків підприємств для цілей планування. *Економічний аналіз*. 2016. Том 25. № 2. С.132-137
64. Фінансовий менеджмент: підручник / за ред. д-ра екон. наук, проф. М. І. Крупки ; [М. І. Крупка, О. М. Ковалюк, В. М. Коваленко та ін.]. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 440 с.
65. Фінансовий менеджмент: підручник; кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. 2-ге вид., перероб. Київ,: КНЕУ, 2018. 535 с.

66. Фоміна О. В., Сопко В. В., Августова О. О. Управління платоспроможністю підприємства. *Ефективна економіка*. 2020. №6. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2020/9.pdf (дата звернення 20.10.2023)
67. Фомішина В.М., Грудська Ю.В. Подолання дебіторської заборгованості підприємства шляхом застосування факторингових операцій. *Бізнес-навігатор*. 2011. №4 (25). С.104-108 URL: http://www.business-navigator.ks.ua/journals/2011/25_2011/21.pdf (дата звернення 22.10.2023)
68. Харченко В. А. Визначення ризику в процесі управління грошовими потоками. *Економіка і організація управління*. 2018. № 4. С. 65- 72. URL: <https://jeou.donnu.edu.ua/index> (дата звернення 28.10.2023)
69. Хрущ Н.А. Особливості планування та оцінювання грошових потоків підприємств. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2019. № 6(2). С. 167-172.
70. Чижишин О. І. Ефективні методи фокусування грошових ресурсів в інвестування розвитку підприємств. *Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова*. 2019. Т. 24. №3(76). С.130–135.
71. Чижишин О. І. Фактори впливу на формування та ефективність грошових потоків підприємств. *Економіка та управління підприємствами*. 2017. Випуск 6. С. 167- 171
72. Чудінович М. В. Оптимізація управління грошовими потоками підприємства. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. 2016. Випуск 3(31). С. 70-73
73. Шабатура Т.С., Гришова І.Ю. Бенчмаркінг як інноваційний інструмент фінансової діяльності підприємств сільського зеленого туризму. *Економіка АПК*. 2020. № 3. С. 80-88.
74. Швець Ю.О. Управління грошовими потоками від операційної діяльності промислових підприємств: чинники впливу та напрями вдосконалення. *Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор»*. Випуск 4 (47). 2018. С. 126-131.

75. Шепелевич В.В. Проблеми в управлінні оборотними активами та шляхи їх подолання. *Агросвіт*. 2014. № 14. С.73-80 http://www.agrosvit.info/pdf/14_2014/15.pdf (дата звернення 22.10.2023)
76. Шпирко О. М., Семенова С. М. Методичний підхід до вибору стратегії управління грошовими потоками підприємств водного транспорту. Проблеми економіки. 2013. № 2. С. 183-187
77. Штімац М., Лич В.М., Юрченко Ю.О. Процес розроблення фінансової стратегії. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики*. 2020. № 3(34). С. 126-132 URL: <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/3026> (дата звернення 04.10.23р.)
78. Шубіна С. В., Авакян, М. Ю. Напрямки управління грошовими потоками підприємства: теоретичні аспекти. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2014. 2(5). С. 52–55. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v2i5.29679> URL: <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/170> (дата звернення 04.10.23р.)
79. Щепіна Т. Г., Тітаренко А. Д. Комплексний аналіз грошових потоків державного підприємства «Антонов». *Modern Economics*. 2021. №26 . 178-184 URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/26-2021/shchepina.pdf> (дата звернення 04.10.23р.)
80. Щетинін А. І. Гроші та кредит: підручник. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 440 с. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/45581/1/Метод%20вказівки%20Вивч%20Дисц%20Гроші%20Кредит%20%202022.pdf>
81. Ясишена В.В., Сисоєва І.М. Методика проведення аналізу грошових потоків підприємств. *Інноваційна економіка*. 2012. 2(28).С.131-139 URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/9499/1/методика_проведення_аналізу_г_рошових_потоків_підприємств%20.pdf (дата звернення 21.09.23р.)

ДОДАТКИ